



บทที่ 4

มาตรการในการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้องล้มละลาย

กฎหมายล้มละลายของประเทศไทยมีกระบวนการในการจัดหนี้สินของลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลล้มละลายและนิติบุคคลรวมกัน แต่โดยลักษณะพื้นฐานของลูกหนี้ทั้งสองประเภทมีคุณสมบัติในทางปฏิบัติไม่เหมือนกันเพราะการล้มละลายของบุคคลธรรมดาส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในทางสังคมมากกว่านิติบุคคล บุคคลธรรมดาอาศัยความผูกพันระหว่างบุคคลในการก่อหนี้ระหว่างกันไม่ใช่การแข่งขันทางธุรกิจหรือมีกฎหมายเข้ามาควบคุมฐานะทางการเงินที่เป็นกฎเกณฑ์เฉพาะอย่างเช่นนิติบุคคล การให้ความช่วยเหลือกิจการของลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคลถือเป็นแนวทางที่ป้องกันการล่มสลายเศรษฐกิจของประเทศเมื่อเกิดปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจที่จำเป็นต้องรักษากิจการของ นิติบุคคลที่มีความสำคัญต่อประเทศซึ่งเป็นของเขตของภาคธุรกิจเท่านั้น การให้กิจการลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคลดำรงอยู่ต่อไปย่อมต้องมีกระบวนการฟื้นฟูกิจการที่เป็นรูปแบบของการสร้างกฎเกณฑ์ใหม่ขึ้นมาบังคับใช้เป็นการเฉพาะที่ประโยชน์สุดท้ายให้เจ้าหนี้ยินยอมเข้ามาช่วยเหลือลูกหนี้มากขึ้นกว่ากระบวนการทางกฎหมายล้มละลายและเจ้าหนี้ก็ได้รับชำระหนี้มากขึ้นหรือเต็มจำนวนภายใต้แผนการฟื้นฟูกิจการซึ่งลูกหนี้จะได้รับประโยชน์ที่จะยังรักษากิจการของลูกหนี้ได้เมื่อออกจากแผนการฟื้นฟูกิจการที่เป็นผลมาจากเจ้าหนี้ยอมที่จะปลดปล่อยหนี้ให้แก่ลูกหนี้บางส่วนแล้วเป็นต้น

ประเด็นสำหรับลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา จำเป็นต้องพิจารณาเหตุผลของการใช้กฎหมายล้มละลายที่มีวัตถุประสงค์เป็นการปลดปล่อยหนี้ให้แก่ลูกหนี้เช่นเดียวกันเพียงแต่ทรัพย์สินที่ไม่ได้รับการยกเว้นต้องถูกนำมาขายทอดตลาดชำระหนี้แก่เจ้าหนี้จนหมดเสียก่อน ซึ่งกรณีดังกล่าวสำหรับลูกหนี้ที่ก่อหนี้โดยไม่สุจริตแล้ว การยอมตกเป็นบุคคลล้มละลายในช่วงเวลาหนึ่งพร้อมกับการได้รับการปลดปล่อยหนี้ก็ย่อมเป็นทางเลือกที่ดีประการหนึ่งย่อมไม่เป็นธรรมแก่เจ้าหนี้ที่สุดท้ายต้องมารับผิดชอบในหนี้บางส่วนของลูกหนี้โดยผลของกฎหมายล้มละลาย กับลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่อาศัยการก่อหนี้โดยสุจริตมาตั้งแต่ต้นเพียงแต่การประกอบกิจการหรืออาชีพไม่ประสบความสำเร็จอันเนื่องมาจากการเกิดปัญหาทางการเงินที่คาดหมายไม่ได้จนไม่อาจชำระหนี้คืนให้แก่เจ้าหนี้ได้ภายในกำหนดเวลาตามสัญญา ย่อมส่งผลกระทบต่อบุคคลดังกล่าวอาจการเป็น

บุคคลที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวได้จนตกเป็นบุคคลล้มละลายแม้จะได้รับการปลดเปลื้องหนี้บางส่วนก็ตามแต่การกลับเข้ามาสู่สังคมตามเดิมย่อมสูญเสียความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเพราะเหตุการณ์ตกเป็นบุคคลล้มละลายจึงไม่ได้รับความเชื่อถือทางการเงินอีกต่อไป

การสร้างมาตรการทางกฎหมายที่จะช่วยเหลือลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาจัดการหนี้ก่อนเข้าสู่กระบวนการล้มละลายจึงเป็นทางเลือกประการหนึ่งที่จะให้โอกาสลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาได้อาศัยกลไกทางกฎหมายบังคับให้เจ้าหนี้เข้ามาช่วยเหลือมากขึ้นกว่าการประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย โดยการสร้างกรอบที่เป็นมาตรการบังคับทางกฎหมายที่ต้องพิจารณาถึงความจำเป็นและวิธีการที่เหมาะสมไม่ว่าจะเป็นการบัญญัติหลักกฎหมายเฉพาะขึ้นมาใหม่ทั้งหมด หรือเป็นแต่เพียงแก้ไขเพิ่มเติมหลักกฎหมายล้มละลาย ซึ่งท้ายสุดแล้วเป็นการหาวิธีการที่จะนำมาใช้กับลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่มีการก่อหนี้ขึ้นมาทั้งสุจริตและไม่สุจริตใหม่มีความเหมาะสมที่สุดเพื่อยังคงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลให้มากที่สุดเมื่อลูกหนี้อ้างกล่าวกลับเข้าสู่สังคมดังเดิม

ขอบเขตของมาตรการในการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้องมีการพิจารณาให้เจ้าหนี้มีความประสงค์ที่จะเข้ามาช่วยเหลือลูกหนี้อย่างแท้จริงซึ่งกระบวนการทางกฎหมายต้องมีมาตรการที่สร้างประโยชน์ให้แก่เจ้าหนี้โดยการบังคับให้ลูกหนี้ต้องมีความพยายามอย่างสุดความสามารถที่จะชำระหนี้คืนเจ้าหนี้อย่างเต็มกำลัง กับการชำระหนี้ที่ต้องมากกว่ากระบวนการล้มละลายที่ใกล้เคียงหรือเต็มตามจำนวนหนี้ที่มีอยู่อย่างแท้จริงอันจะทำให้เจ้าหนี้ยินยอมที่จะปลดเปลื้องให้แก่ลูกหนี้อย่างเต็มใจกับพร้อมที่จะช่วยเหลือลูกหนี้ให้เข้าสู่สังคมดังเดิมมากที่สุด ซึ่งกรอบที่เป็นการช่วยเหลือลูกหนี้ที่สุจริตกับที่ไม่สุจริตจะมีความแตกต่างกันไปด้วยโดยลูกหนี้ที่ไม่สุจริตจากการก่อหนี้สมควรที่จะต้องมีการควบคุมที่เคร่งครัดมากกว่า แต่โดยหลักเกณฑ์เบื้องต้นแล้วจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการควบคุมลูกหนี้อ้างกล่าวอยู่ตราบเท่าที่ซึ่งมีการดำเนินการตามแผนชำระหนี้ที่เสนอให้แก่เจ้าหนี้และได้รับความยินยอมจากศาล เป็นต้น จากแนวคิดข้างต้นจึงเป็นเสมือนหลักการในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่มีวิธีการเช่นเดียวกับลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคลเพียงแต่วัตถุประสงค์สุดท้ายจำเป็นเพื่อการสร้างรากฐานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลธรรมดาในสังคมให้คงอยู่มากกว่าการคำนึงถึงประโยชน์ในทางธุรกิจมากเกินไปอย่างเช่นกับความสัมพันธ์ระหว่างนิติบุคคล

ในปัจจุบันกฎหมายล้มละลายของประเทศไทยไม่ได้เปิดช่องทางที่จะเยียวยาให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาสามารถฟื้นฟูฐานะทางการเงินเหมือนกับลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคล ซึ่งตามหลัก

Chapter 7 ตามหลักกฎหมายล้มละลายของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดบุคคลธรรมดาที่รู้ตัวว่ามีทรัพย์สินน้อยกว่าหนี้สินและไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามสัญญาหรือหนี้ตามกฎหมายสามารถร้องขอต่อศาลโอนทรัพย์สินแทนการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้ภายใต้ความสุจริตของลูกหนี้ ประกอบกับมีผลทำให้ลูกหนี้ไม่ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลายเมื่อชำระหนี้แก่เจ้าหนี้จากกองทรัพย์สินทั้งหมดที่ไม่ได้รับการยกเว้น และมีการปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ทั้งหมดแล้วกลับเข้าสู่สังคมได้ทันที และหลัก Chapter 13 ที่จะช่วยเหลือลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่มีหนี้ลักษณะอุปโภคและบริโภค เช่น หนี้บัตรเครดิต หนี้เช่าซื้อบ้าน หนี้รถยนต์ หนี้ภาษีอากร หรือหนี้ตามสัญญาเงินกู้ เป็นต้น แล้วต่อมาไม่สามารถชำระหนี้ได้ในทันที ซึ่งลูกหนี้ดังกล่าวสามารถเสนอแผนการชำระหนี้ใหม่ตามความสามารถในการชำระหนี้อย่างแท้จริงต่อศาลให้เจ้าหนี้ยอมรับได้ อีกทั้งตามหลัก Individual Voluntary Arrangements ตามหลักกฎหมายล้มละลายของประเทศอังกฤษที่กำหนดให้ลูกหนี้สามารถเสนอแผนการชำระหนี้ผ่านมติที่ประชุมเจ้าหนี้และคำสั่งของศาล เป็นต้น

มาตรการในการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้องล้มละลายอันเนื่องมาจากประสบปัญหาทางการเงินนั้น ผู้เขียนจะได้พิจารณาในลักษณะเช่นเดียวกับลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคลที่ได้รับการช่วยเหลือจากมาตรการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ โดยการเสนอแนวคิดในการเพิ่มเติมมาตรการช่วยเหลือบุคคลธรรมดา¹ โดยการเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลายแต่เพียงอย่างเดียวให้สามารถนำมาตราการบางประการของการฟื้นฟูกิจการมาใช้ในกระบวนการล้มละลายได้ เช่น การห้ามไม่ให้เจ้าหนี้หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องดำเนินการฟ้องร้องลูกหนี้เป็นคดีล้มละลายโดยกำหนดมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ในรูปแบบเชิงบังคับหยุดพักชำระหนี้ทางกฎหมายเช่นเดียวกับหลักกฎหมายฟื้นฟูกิจการ เพื่อให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่ประสบปัญหาทางการเงินโดยสุจริต และมีจำนวนหนี้ที่สมเหตุสมผล (Reasonable) เนื่องจากรากฐานของระบบเศรษฐกิจมาจากประชาชนทุกคนในประเทศเป็นหลักที่ต้องให้มีการดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างคุณค่าและคุณภาพชีวิตให้แก่สังคมต่อไป

4.1 บทบาทและความสำคัญของบุคคลธรรมดาในระบบธุรกิจ

เนื่องด้วยหลักเกณฑ์การเข้าสู่กระบวนการล้มละลายที่กำหนดให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาสามารถถูกฟ้องเป็นคดีล้มละลายได้ถ้าหนี้ที่เกิดขึ้นเกิน 1 ล้านบาท ขึ้นไป ซึ่งอาจจะทำให้

¹สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ, กฎหมายฟื้นฟูเศรษฐกิจกับอนาคตของประเทศ (กรุงเทพฯ: ร่วมด้วยช่วยกัน, 2542), หน้า 73-74.

ลูกหนี้ดังกล่าวถูกฟ้องล้มละลายได้ยากขึ้นกว่าในอดีต อีกทั้งยังมีการปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลล้มละลายภายในระยะเวลาสามปีด้วย อย่างไรก็ตามหลังจากผ่านช่วงวิกฤตเศรษฐกิจมาได้เพียง 2-3 ปี ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยกำลังเคลื่อนลงมาสู่ระดับของบุคคลที่มีเงินได้เป็นประจำและบุคคลที่ประกอบกิจการทางการค้าที่คาดการณ์ว่าจะสามารถนำเงินที่มีอยู่มาใช้จ่ายมากขึ้น แสดงให้เห็นได้ว่าการก่อหนี้สำหรับลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาจะมีจำนวนสูงขึ้นตามมาด้วยทำให้โอกาสที่ลูกหนี้ดังกล่าวจะมีหนี้สินล้นพ้นตัวและตกเป็นบุคคลล้มละลายมีเพิ่มมากกว่าในอดีต การปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลล้มละลายภายในระยะเวลาสามปี² ก็ไม่สามารถทำให้ลูกหนี้เข้ามาในสังคมได้อย่างสมบูรณ์เนื่องจากการต้องมาเริ่มต้นประกอบอาชีพใหม่โดยไม่มีทรัพย์สินเหลืออยู่ และไม่มีกำลังใจที่จะพยายามที่ทำงานให้มีประสิทธิภาพได้ ประกอบกับการตกเป็นบุคคลที่สังคมไม่ให้ความเชื่อถือ ขาดเครดิตที่จะหางานทำที่ดีได้อย่างเดิม อันเป็นภาระทางเศรษฐกิจและสังคมที่รุนแรงประการหนึ่ง

พิจารณาได้จากเหตุการณ์ในอดีต สถาบันการเงินของไทยเน้นที่จะปล่อยสินเชื่อให้กับภาคธุรกิจที่มีต้นทุนการจัดการบริหารที่ต่ำกว่า และขณะเดียวกันสถาบันการเงินต่างชาติพยายามเข้ามาดำเนินธุรกิจการให้สินเชื่อแก่บุคคลธรรมดาโดยตลอดและสร้างผลกำไรจากผลตอบแทนในเงินค่าธรรมเนียมที่ให้สินเชื่อและอัตราดอกเบี้ยที่สูงมาก แม้ในปัจจุบันภาครัฐจะมีความพยายามที่จะจำกัดขอบเขตของการให้สินเชื่อสำหรับบุคคลธรรมดาโดยออกเป็นกฎกระทรวงการคลังให้ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดเพดานขั้นต่ำของผู้ที่จะได้รับสินเชื่อในรูปบัตรเครดิตที่กำหนดไว้ไม่ต่ำกว่า 15,000 บาท พร้อมทั้งการคิดดอกเบี้ยได้ไม่เกินร้อยละ 18 แต่อย่างไรตามระบบธุรกิจการให้สินเชื่อกำลังอยู่ในสภาวะเติบโตอย่างมากในภาคของประชาชน

เนื่องมาจากในสภาพเศรษฐกิจปัจจุบันหลังจากผ่านพ้นวิกฤตเศรษฐกิจมาระยะหนึ่งปัญหาหนี้เสียเริ่มปรับตัวดีขึ้น ประเทศไทยมีการปรับตัวอย่างมากในภาคธุรกิจการเงินที่เน้นหนักมาให้สินเชื่อแก่บุคคลธรรมดาที่มีรายได้ต่อเดือนเป็นประจำและที่ประกอบกิจการ มากกว่าภาค

²พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2542 “บรรดาคดีล้มละลายที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นบุคคลล้มละลายและหนี้อันเป็นมูลเหตุที่ฟ้องล้มละลายไม่มีลักษณะเป็นการทุจริต ให้ลูกหนี้พ้นจากการเป็นบุคคลล้มละลายเมื่อครบสามปีนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย และให้นำบทบัญญัติมาตรา 76 และมาตรา 77 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

ธุรกิจส่วนอื่นๆ ที่กำลังอยู่ในช่วงฟื้นตัว หรือกำลังเข้าสู่ช่วงของกระบวนการล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการอยู่ ซึ่งยังไม่อาจสร้างผลกำไรได้ดีดังเช่นในอดีต ในกรณีของบุคคลธรรมดาที่เข้าหมายของการแข่งขันการทำธุรกิจให้สินเชื่อของสถาบันการเงินที่มีลักษณะในการให้สินเชื่ออยู่ 3 ลักษณะ คือ 1) สินเชื่อที่อยู่อาศัย 2) สินเชื่อบัตรเครดิต และ 3) สินเชื่อส่วนบุคคล ที่มีการคิดดอกเบี้ยและการคิดค่าธรรมเนียมต่างๆ ของสถาบันการเงินอยู่อีกด้วย ซึ่งคาดการณ์ได้ว่าธุรกิจดังกล่าวจะทำให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่มีหนี้เพิ่มสูงมากขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อสถานะเศรษฐกิจที่กำลังฟื้นตัวได้ถ้ามีลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่ไม่มีคุณภาพในการชำระหนี้ได้ในอนาคตเป็นจำนวนมากอันจะส่งผลให้เกิดหนี้เสียในระบบเศรษฐกิจโดยรวมได้อย่างเช่นลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคลได้ พฤติกรรมของผู้บริโภคในประเทศไทยเริ่มมีความนิยมใช้บัตรเครดิตแทนเงินสดมีมากขึ้น โดยเป็นการขยายตัวของการให้สินเชื่อโดยเฉพาะบัตรเครดิตก็เป็นการนำเงินในอนาคตมาใช้แล้วค่อยชำระคืนภายหลังซึ่งหากมีการใช้สินเชื่อเกินสมควรแล้ว ความเสี่ยงที่จะกลายเป็นหนี้เสียหรือหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ย่อมมีมากขึ้นและจะมีผลดังเช่นในอดีตที่เกิดกับลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคลอันจะส่งผลกระทบต่อภาคธุรกิจอย่างรุนแรง การช่วยเหลือของภาครัฐเริ่มจากการตั้งศูนย์ประสานงานลูกหนี้แห่งชาติ ซึ่งเป็นองค์กรประชาชนที่จัดตั้งขึ้นตามมาตรา 45 ของกฎหมายรัฐธรรมนูญ ที่มีการช่วยเหลือลูกหนี้ในแก้ไขหนี้สินที่ผูกพันกับเจ้าหนี้ โดยทางศูนย์ลูกหนี้ฯ ได้เสนอให้รัฐออกมาตรการทางกฎหมายให้กับลูกหนี้ที่สุจริตแต่ไม่มีโอกาส หรือไม่มีตัวช่วยที่ดีพอเพื่อการแก้ปัญหานี้ โดยได้เสนอแนวทางช่วยเหลือลูกหนี้ ดังนี้³

- 1) ให้รัฐออกคำสั่งให้สถาบันการเงิน หยุดฟ้องร้อง บังคับคดี ขายสินทรัพย์สินทอดตลาดโดยทันที
- 2) ให้มีการพักชำระหนี้แก่ลูกหนี้ 6 ปี 6 เดือน เหมือนลูกหนี้ในภาคเกษตรกรรม
- 3) ให้รัฐก่อตั้งกองทุนพัฒนาลูกหนี้ ให้ลูกหนี้มีส่วนร่วมในการบริหารกองทุน
- 4) ให้มีการปรับปรุงโครงสร้างหนี้สำหรับลูกหนี้ทุกราย โดยไม่คิดดอกเบี้ยผิมนัด พร้อมทั้งให้มีการตรวจสอบการซื้อหนี้ขององค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ปรส.) ให้เป็นไปด้วยความโปร่งใส
- 5) ให้ลงโทษสถาบันการเงินที่กระทำผิดพลาด บกพร่องในการคิดดอกเบี้ยขั้นเด็ดขาดโดยทันที และจัดระดับมาตรฐานความน่าเชื่อถือของสถาบันการเงินให้ชัดเจน

³สถาบันนโยบายศึกษา, แนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ-การเมืองไทย (กรุงเทพฯ: สุขุมและบุตร, 2543), หน้า 19.

ทั้งนี้แนวความคิดของศูนย์ประสานงานลูกหนี้แห่งชาติเพื่อช่วยเหลือลูกหนี้ให้ชำระหนี้ได้เป็นขั้นเป็นตอนมากขึ้น และเป็นกาให้ภาครัฐได้เข้ามาดูแลคุ้มครองลูกหนี้ไม่ให้เกิดการเอาเปรียบลูกหนี้มากเกินไปของเจ้าหนี้ โดยเฉพาะเจ้าหนี้สถาบันการเงินที่ให้สินเชื่อแก่บุคคลธรรมดาของเจ้าหนี้ที่เป็นสถาบันการเงิน และการปล่อยสินเชื่อรายย่อยดังกล่าวกระทำเป็นโดยปราศจากการควบคุมที่เหมาะสมอันอาจจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศในอนาคตที่ลูกหนี้ต้องประสบปัญหาทางการเงินจากการเกิดสภาวะหนี้สินล้นพ้นตัวอย่างเช่นในภาคธุรกิจ ที่เกิดเป็นหนี้ธุรกิจบัตรเครดิต หนี้สินเชื่อสังหาริมทรัพย์ และหนี้สินเชื่อส่วนบุคคล ซึ่งเป็นต้นเหตุของปัญหาที่จะทำให้นักคณดังกล่าวตกเป็นบุคคลล้มละลายได้มากขึ้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องหาแนวทางป้องกันเพราะปัญหาการล้มละลายเกิดเพราะวิกฤตทางเศรษฐกิจ⁴ และมีการคิดดอกเบี้ยที่ผิด ประกอบกับการหามาตรการที่จะหยุดยั้งการบังคับเอาากับทรัพย์สินของลูกหนี้ที่เป็นบ้านหลักแรกอันเป็นสิ่งจำเป็นที่เป็นปัจจัยพื้นฐานของบุคคล ถ้าหากไม่แก้ไขปัญหาในประเด็นนี้แล้วจะเกิดปัญหาสังคมตามมา แต่ถ้ามีการแก้ไขหรือทำได้ก็จะเป็นการแก้ปัญหาหนี้ตั้งแต่ในระดับครอบครัว และหนี้ในสังคมจนถึงระดับประเทศได้

แท้จริงแล้วปัญหาการก่อหนี้ของภาคประชาชนอยู่ที่พฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของแต่ละบุคคลซึ่งมีรูปแบบคล้ายการก่อหนี้ในภาคนิติบุคคลที่ไม่ได้นำมาใช้ในทางธุรกิจอย่างจริงจังแต่กลับนำไปสร้างสถานะให้แก่บุคคลที่เป็นผู้บริหารกิจการแทนอันไม่ก่อให้เกิดรายได้อย่างแท้จริง ในทางตรงข้ามกันการส่งเสริมให้มีการนำรายได้ในอนาคตมาใช้จ่ายก่อนอาจจะก่อลักษณะพฤติกรรมเป็นการฟุ่มเฟือยได้มากขึ้นจนอาจก่อให้เกิดปัญหาหนี้เสียเหมือนในภาคนิติบุคคล แนวทางป้องกันการก่อหนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญ คือต้องพยายามป้องกันสถานะภาพของบุคคลไม่ให้ต้องเป็นบุคคลล้มละลายในทันที เช่นการแก้ปัญหาของนิติบุคคล ที่จะให้โอกาสบุคคลธรรมดาที่มีปัญหาทางการเงินอันเกิดจากการใช้เงินในอนาคตมาก่อนนี้ได้รับประโยชน์จากมาตรการทางกฎหมายล้มละลายไม่ให้เกิดล้มละลาย มากกว่าการแก้ไขปัญหาย่างเร่งด่วนเมื่อปัญหาได้เกิดขึ้นแล้วเหมือนเช่นในอดีตที่ผ่านมา

สำหรับมาตรการในการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้องล้มละลายตามกฎหมายล้มละลายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันบัญญัติไว้ในส่วนของการประนอมหนี้ภายใต้กระบวนการล้มละลายอันเป็นการให้สิทธิลูกหนี้ที่จะขอทำความตกลงให้หนี้สินกับเจ้าหนี้ทั้งหลาย โดยการขอ

⁴ รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, เศรษฐกิจไทยหลังวิกฤตการณ์ปี 2540 (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2545), หน้า 115-117.

ชำระหนี้ในบางส่วนหรือขอชำระหนี้โดยวิธีอื่นซึ่งที่ประชุมเจ้าหนี้ได้ลงมติพิเศษตกลงยอมรับให้มีการประนอมหนี้ขึ้นก่อนและหลังการล้มละลาย ซึ่งการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายนั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อไม่ให้ลูกหนี้ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลายอันเป็นการฟื้นฟูลูกหนี้ กับกรณีการประนอมหนี้หลังการล้มละลายก็มีจุดมุ่งหมายแตกต่างกันออกไปคือ เพื่อให้ลูกหนี้ได้หลุดพ้นจากการเป็นบุคคลล้มละลาย อีกทั้งยังมีหลักเกณฑ์ที่เพิ่มขึ้นใหม่ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2542 ได้มีบทบัญญัติในเรื่องการให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากการล้มละลายโดยอัตโนมัติ (Automatic Discharge) คือ เมื่อลูกหนี้ถูกศาลสั่งให้เป็นบุคคลล้มละลายแล้วนั้น ภายในระยะเวลา 3 ปีนับแต่ที่ศาลมีคำสั่งดังกล่าว เมื่อครบระยะเวลาตามกำหนดที่ลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินที่จะชำระคืนเจ้าหนี้ได้เป็นเวลาเพียง 3 ปี ลูกหนี้ก็จะได้รับสิทธิพ้นจากการล้มละลายโดยอัตโนมัติต่อไป อันจะทำให้ลูกหนี้ได้เริ่มต้นใหม่เพื่อกลับเข้าสู่สังคมให้รวดเร็วขึ้น ซึ่งแนวคิดดังกล่าวนี้มีหลักการคล้ายคลึงกับหลักการประนอมหนี้หลังล้มละลายที่ลูกหนี้ได้ถูกศาลมีคำสั่งให้ล้มละลายไปแล้วซึ่งไม่อาจทำให้สภาพของลูกหนี้ดำรงอยู่ได้อย่างต่อเนื่อง

4.2 ข้อจำกัดของกฎหมายล้มละลาย

กฎหมายล้มละลายจัดได้ว่าเป็นกฎหมายเศรษฐกิจ (Economic Law)⁵ ซึ่งในประเทศต่างๆ หลายประเทศมีแนวคิดว่าการล้มละลายเป็นเครื่องมือในการกำหนดลักษณะ และบังคับถึงแนวทางในการประกอบธุรกิจของประชาชนในประเทศ เพราะกฎหมายล้มละลายมีมาตรการเชิงบังคับเอากับทรัพย์สินของลูกหนี้อย่างเด็ดขาด ด้วยการจัดสรรการชำระหนี้แก่บรรดาเจ้าหนี้อย่างเป็นธรรม (Fair treatment for creditor)⁶ ก่อนที่ลูกหนี้จะไม่เหลือทรัพย์สินหรืออาจจะทำการโดยไม่สุจริตในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ เพื่อให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้กลับมามากที่สุดพร้อมกับให้ลูกหนี้ได้รับประโยชน์ที่สามารถกลับมาเริ่มต้นใหม่ได้อีก เกี่ยวกับพระราชบัญญัติล้มละลายนั้นมีส่วนสำคัญที่เป็นการแสดงถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายที่จะรักษากติกาของสังคม จูงใจให้คนซื่อสัตย์ต่อกัน รับผิดชอบต่อกันเพื่อเป็นการรักษาความเชื่อถือในระบบธุรกิจ ซึ่งในด้านลูกหนี้ต้อง

⁵ สุธีร์ ศุภนิติย์, หลักกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการ, 2 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2542), หน้า 15.

⁶ มินตรี ศิลป์มหาบัณฑิต, "มาตรการฟื้นฟูลูกหนี้ตามกฎหมายล้มละลายของสหรัฐอเมริกา," *อุลพาห* 46 (มกราคม-มิถุนายน 2542): 32.

พยายามเป็นลูกหนี้ที่ดีให้มากขึ้นเพื่อเงื่อนไขการก่อหนี้ที่จะมีขึ้นในอนาคตได้อีกต่อไป⁷ แต่หลักเกณฑ์ของกฎหมายล้มละลายต้องคำนึงในผลอีกด้านหนึ่งที่จะต้องไม่กำหนดเงื่อนไขอย่างเคร่งครัดที่จะทำให้ลูกหนี้ต้องเข้าสู่การล้มละลายแต่เพียงอย่างเดียว

ประเด็นเกี่ยวกับบุคคลธรรมดาเมื่อตกเป็นลูกหนี้และถูกเจ้าหนี้บังคับชำระหนี้ตามล้มละลาย เจ้าหนี้สามารถใช้มาตรการตามกฎหมายล้มละลายโดยอ้างถึงการมีหนี้สินล้นพ้นตัวซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ของกฎหมายล้มละลาย ลูกหนี้ก็อาจตกเป็นบุคคลล้มละลายได้ในทันที สำหรับมาตรการในการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ต้องล้มละลายตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายที่บังคับใช้ในปัจจุบัน คือ การประนอมหนี้ก่อนล้มละลายที่อาศัยความสมัครใจเข้าเจรจาระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้เท่านั้นไม่มีสภาพบังคับทางกฎหมายอย่างแท้จริง เช่น กรณีการอาศัยมติของเจ้าหนี้เป็นเกณฑ์ตัดสินเท่านั้นในกรณีของการประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย ดังนั้นในบทนี้ผู้เขียนจะได้พิจารณาถึงมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาไม่ให้ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลายที่มีอยู่ตามกฎหมายล้มละลายที่ใช้บังคับอยู่ และขั้นตอนการดำเนินการที่มีอยู่เพื่อให้ทราบถึงขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายล้มละลายที่มีอยู่ยังมีความไม่เพียงพอเท่าที่ควร และสมควรหรือไม่ที่จะให้มีการเพิ่มเติมมาตรการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ต้องล้มละลายในทันทีสำหรับบุคคลธรรมดาทั่วไปทั้งที่ไม่ประกอบกิจการและที่ประกอบกิจการแต่มีรายได้ที่คาดหมายถึงในอนาคตว่าจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอนพอสมควร แม้จะมีการกำหนดให้ลูกหนี้สามารถปลดจากล้มละลายโดยอัตโนมัติได้ภายในสามปีก็ตาม

4.2.1 อำนาจของศาลตามมาตรา 14 ของกฎหมายล้มละลาย

กฎหมายล้มละลายกำหนดให้ศาลต้องพิจารณาให้ได้ความจริง คือ พิจารณาจากพยานหลักฐานของโจทก์ให้ได้ความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 9 หรือมาตรา 10 ประกอบกันแล้วแต่กรณี จึงจะมีคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดในประเด็นแห่งคดี ทั้งนี้ยังมีเหตุอื่นที่ศาลอาจจะยกฟ้องคดีล้มละลายได้อีก⁸ คือ พิจารณาในประเด็นที่ว่าลูกหนี้นำสืบได้ว่าอาจชำระหนี้ได้ทั้งหมด เพียงแต่ลูกหนี้นำสืบได้ว่าอาจชำระหนี้ได้แม้ไม่แน่นอนว่าจะชำระหนี้ได้ทั้งหมดจริงหรือไม่ก็ไม่น่าสำคัญ เช่น ลูกหนี้นำสืบว่าจะได้รับมรดกตามพินัยกรรม หรือจะได้รับชำระหนี้ตามสัญญาที่มีจำนวนเพียงพอจะ

⁷มนตรี ศรไพศาล, ร่วมกันคิดปฏิวัติเศรษฐกิจไทย (กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น, 2542), หน้า 58-59.

⁸ปรีชา พานิชวงศ์, กฎหมายล้มละลาย (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2526), หน้า 55.

ชำระหนี้ ซึ่งหลักเกณฑ์สำคัญของการฟ้องคดีล้มละลายตาม พ.ร.บ. ล้มละลายฯ นี้ คือ ลูกหนี้ที่เป็นจำเลยต้องเป็นบุคคลมีหนี้สินล้นพ้นตัว โดยพิจารณาว่าลูกหนี้ต้องมีหนี้มากกว่าทรัพย์สิน หรือมีทรัพย์สินไม่พอชำระหนี้ ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่เจ้าหนี้โจทก์จะต้องบรรยายในคำฟ้อง และต้องนำพยานหลักฐานเข้าสืบให้ศาลเชื่อตามคำฟ้องนั้นเป็นหลัก

ฉะนั้นข้อเท็จจริงที่ว่าลูกหนี้จะเป็นบุคคลมีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือไม่จึงต้องเป็นข้อเท็จจริงที่มีอยู่ก่อนเจ้าหนี้จะฟ้องเป็นคดีล้มละลาย เพราะถ้าหากเป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นภายหลังแล้วก็ไม่มีความเสียหายที่จะทำให้ลูกหนี้ตกเป็นบุคคลที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวได้ แต่ในทางปฏิบัติกรณีที่เจ้าหนี้ได้ฟ้องเป็นคดีล้มละลายไว้แล้วและฟังได้ว่าลูกหนี้ตกอยู่ในสถานะมีหนี้สินล้นพ้นตัวและปรากฏข้อเท็จจริงอื่นประกอบตามมาตรา 9 หรือมาตรา 10 ก็ตาม ก็มีได้หมายความว่าศาลจะต้องมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดกับลูกหนี้เสมอไปเพราะตามมาตรา 14 บัญญัติให้ศาลพิพากษายกฟ้องลูกหนี้ได้ ถ้าหากลูกหนี้นำสืบได้ว่าอาจชำระหนี้นี้ได้ทั้งหมด หรือมีเหตุอื่นที่ไม่สมควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ซึ่งข้อเท็จจริงที่ลูกหนี้จะนำมาแสดงต่อศาลนั้นเป็นข้อเท็จจริงที่ให้ศาลพิจารณาจากพฤติการณ์ทั้งปวงของลูกหนี้และเจ้าหนี้ประกอบกันมากกว่าข้อสันนิษฐานของกฎหมาย*

จากแนวคำพิพากษาศาลฎีกา กำหนดให้ศาลต้องพิจารณาให้ได้ความจริงเกี่ยวกับการมีหนี้สินล้นพ้นตัวของลูกหนี้แล้วยังมีกรณีเหตุอื่นที่ไม่สมควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ซึ่งหลักกฎหมายให้อำนาจศาลไว้กว้างมาก คือ เป็นเหตุอื่นที่ได้มาจากพยานหลักฐานของทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ ไม่ว่าจะเป็เหตุใดก็ตามที่ได้ปรากฏต่อศาลในการพิจารณาถ้าศาลเห็นสมควร เนื่องจากเหตุนั้นไม่สมควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย แม้เจ้าหนี้จะได้พิสูจน์ถึงความจริงว่าลูกหนี้สมควรล้มละลายก็ตาม ศาลก็พิจารณายกฟ้องได้ ทั้งนี้เป็นการตีความอย่างกว้างตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายที่จะให้ลูกหนี้จะต้องตกเป็นบุคคลล้มละลายเมื่อมีเหตุอันสมควรจริงๆ มิใช่พยานหลักฐานที่ฟังได้ตามมาตรา 9 และมาตรา 10 เท่านั้น สำหรับหลักการของมาตรา 14 ตอนท้าย ทำให้พิจารณาได้ว่าศาลมีอำนาจอย่างกว้างขวางในการพิจารณาคดีล้มละลาย⁹ เช่น การฟ้องคดีล้มละลายที่เจ้าหนี้แสดงพยานหลักฐานครบตามองค์ประกอบของกฎหมายล้มละลาย แต่ในทางพิจารณา

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1823/2516

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 588/2535

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 342/2536

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3181/2543

⁹ปรีชา พานิชวงศ์, กฎหมายล้มละลาย, หน้า 60.

ศาลทราบว่าเจ้าหนี้ในคดีนี้เคยฟ้องลูกหนี้คนเดียวกันให้ล้มละลายมาครั้งหนึ่งแล้วและศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้วแต่เจ้าหนี้ดังกล่าวไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้เข้ามาจนทำให้ศาลต้องยกเลิกการล้มละลายไป ซึ่งในคดีหลังนี้เจ้าหนี้เอาหนี้ในคดีล้มละลายคดีก่อนมาฟ้องรวมกันกับคดีหลังอีก ศาลพิจารณายกฟ้องโดยอาศัยเหตุว่าไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลายตามพฤติการณ์ที่ปรากฏแก่ศาลนั่นเอง

การที่ศาลต้องพิจารณาเอาความจริงตามที่กฎหมายล้มละลาย ประกอบกับศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวาง เพราะกฎหมายประสงค์ที่จะให้ศาลพิจารณาอย่างรอบคอบ และมีเหตุอันสมควรอย่างแท้จริงที่จะให้ลูกหนี้ตกเป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งเคยมีศาลฎีกาวินิจฉัยว่า จำเลยเป็นหนี้โจทก์ 72,000 บาท จำเลยเป็นข้าราชการตำแหน่งหัวหน้าแผนก เงินเดือน 2,700 บาท ฐานะราชการความประพฤติและการที่จำเลยไม่เป็นหนี้ผู้อื่นอีก จำเลยยอมอยู่ในฐานะที่สามารถชำระหนี้โจทก์ได้ หรือ กรณีจำเลยเป็นหนี้โจทก์เพียง 65,168.31 บาท ซึ่งเป็นจำนวนไม่มากนัก เมื่อคำนึงถึงอาชีพทนายความและรายได้ของจำเลยทั้งไม่ปรากฏว่าจำเลยมีเจ้าหนี้อื่นอีก รูปคดีมีเหตุที่ไม่ควรให้จำเลยล้มละลาย ทั้งนี้โดยถือว่าเป็นกฎหมายพิเศษที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน

ดังเหตุในกรณีข้างต้นนี้ เหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลายตามมาตรา 14 เป็นข้อที่ศาลจะหยิบยกขึ้นวินิจฉัยก่อนมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด¹⁰ หากมีคำสั่งพิทักษ์เด็ดขาดและถึงที่สุดแล้ว ทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ก็ไม่มีสิทธิหยิบยกเอาเหตุดังกล่าวมาขอให้ศาลมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลายตามมาตรา 135(2) ได้อีก แต่แนววินิจฉัยของศาลฎีกาเรื่องหนึ่ง คือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 854/2536 ที่หยิบยกเอาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชั้นขอรับชำระหนี้ และการประนอมหนี้มาพิจารณาประกอบว่า พฤติการณ์ดังกล่าวเชื่อได้ว่า จำเลยสามารถขวนขวายหาเงินมาชำระหนี้โจทก์ได้ จึงมีเหตุไม่สมควรให้จำเลยล้มละลายกล่าวคือในชั้นขอรับชำระหนี้มีเจ้าหนี้เพียง 2 ราย จำเลยรับราชการครู ระดับ 7 ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ภริยาจำเลยรับราชการครูระดับ 2 สามารถกู้เงินสหกรณ์ได้ บิดามารดาจำเลยมีทรัพย์สินที่บ้าน ที่นา มารดาภริยาจำเลยมีที่ดิน และในชั้นประนอมหนี้ จำเลยขอประนอมหนี้ถึงร้อยละ 90 และไม่ปรากฏว่าจำเลยผิดข้อตกลงตาม ข้อวินิจฉัยดังกล่าว จะเห็นได้ว่าแม้ศาลไม่ต้องอ้างพฤติการณ์ในชั้นประนอมหนี้ก็สามารถยกฟ้องได้ด้วยเหตุที่ถือว่าเหตุไม่สมควรให้จำเลยล้มละลายได้เช่นกัน

¹⁰วิชา มหาคุณ, กฎหมายล้มละลายฉบับสมบูรณ์, 6, หน้า 49.

อย่างไรก็ตามการที่กฎหมายให้อำนาจศาลวินิจฉัยถึงเหตุไม่สมควรให้ล้มละลายของลูกหนี้นั้นต้องอาศัยพฤติการณ์พิเศษของลูกหนี้ในแต่ละกรณีมาวินิจฉัย ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวไม่อาจกำหนดลงไปให้ชัดเจนได้ว่าเมื่อมีพฤติการณ์ดังกล่าวที่คล้ายคลึงกันหรือในลักษณะเดียวกันแล้ว ศาลจะพิจารณาไปในทางเดียวกันตลอด การพิจารณาของศาลจึงอาศัยพฤติการณ์ที่ศาลในอดีตวินิจฉัยไว้มาประกอบเป็นบรรทัดฐานในการตัดสินคดี ซึ่งศาลในอนาคตอาจวินิจฉัยเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น ๆ ได้ตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม* แม้หลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจของศาลตามมาตรา 14 ตอนท้าย จะถือเป็นมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ไม่ให้ล้มละลาย และป้องกันไม่ให้ลูกหนี้ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลายในทันทีที่เข้าหลักเกณฑ์การล้มละลายแล้วก็ตามก็เป็นเพียงการพิจารณาโดยศาลใช้ดุลพินิจเท่านั้น ดังนั้นการช่วยเหลือลูกหนี้ในเบื้องต้นนี้เป็นอำนาจของศาลจึงอาศัยได้เพียงเป็นแนวทางไม่ให้ลูกหนี้ล้มละลายเท่านั้น แต่ไม่เป็นมาตรการทางกฎหมายที่จะบังคับให้ทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประนอมหนี้กันอย่างแท้จริง คือไม่เป็นบังคับให้ศาลต้องวินิจฉัยทุกกรณีเพราะถือเป็นเพียงการใช้ดุลพินิจตามที่กฎหมายกำหนดให้ไว้เท่านั้น และเมื่อศาลให้ลูกหนี้ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลายขึ้นมาแล้วไม่ว่าเหตุผลใดก็ตาม การบรรเทาที่จะไม่ให้ลูกหนี้ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลายอย่างแท้จริงก็ทำต่อไปได้ยากมากขึ้นจนสุดท้ายลูกหนี้ดังกล่าวต้องตกเป็นบุคคลล้มละลาย

4.2.2 การประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย

วัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายที่เกี่ยวกับการประนอมหนี้ตามกฎหมายล้มละลายจัดเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้สิทธิลูกหนี้ที่จะทำการตกลงในหนี้สินกับเจ้าหนี้ทั้งหลายได้ หรือการตกลงกับเจ้าหนี้เพื่อจะให้เจ้าหนี้ได้มีการลงมติพิเศษที่จะยอมรับเงื่อนไขของลูกหนี้ซึ่งเป็นมติที่ออกมาจากที่ประชุมของเจ้าหนี้และศาลได้พิจารณาตามสมควรแล้วว่าไม่เป็นเหตุขัดกับหลักกฎหมายก็มีการทำคำสั่งเห็นชอบด้วยตามคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้¹¹ การประนอมหนี้ก่อนล้มละลายจึงถือเป็นหลักการหรือมาตรการที่ช่วยเหลือลูกหนี้ไม่ให้ล้มละลายอย่างหนึ่ง คือเป็นกระบวนการป้องกันไม่ให้ลูกหนี้ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลายซึ่งสามารถใช้ได้กับลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลและบุคคลธรรมดา

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4287/2543

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5429/2543

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 253/2545

¹¹วิชา มหาคณ, กฎหมายล้มละลายฉบับสมบูรณ์, 6, หน้า 94.

การประนอมหนี้ก่อนล้มละลายตามหลักกฎหมายล้มละลายหลังจากลูกหนี้ถูกฟ้องเป็นคดีล้มละลายและศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ลูกหนี้สามารถยื่นคำขอประนอมหนี้เพื่อให้ที่ประชุมเจ้าหนี้พิจารณาและหากที่ประชุมเจ้าหนี้เห็นชอบด้วยมติพิเศษและศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยคำขอประนอมหนี้ลูกหนี้จะไม่ตกเป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งเป็นข้อกำหนดที่เปิดโอกาสให้ลูกหนี้ได้เสนอคำขอประนอมหนี้เข้าสู่ที่ประชุมเจ้าหนี้ จึงได้หลักของกฎหมายล้มละลายว่าก่อนที่ลูกหนี้จะตกเป็นบุคคลล้มละลาย กฎหมายล้มละลายได้กำหนดวิธีการที่จะทำให้ลูกหนี้ไม่ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลายไว้เพียงการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายเท่านั้น ทำให้การประนอมหนี้ก่อนล้มละลายจึงถือเป็นกระบวนการที่สำคัญของลูกหนี้ที่ต้องมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าเจรจากับเจ้าหนี้อยู่ตลอดเวลา แต่ข้อจำกัดของกฎหมายที่เกิดขึ้นในส่วนของกรประนอมหนี้ก่อนล้มละลายคือ ลูกหนี้นี้ยังคงมีความเสี่ยงที่จะต้องตกเป็นบุคคลล้มละลายอยู่เพราะถ้าที่ประชุมเจ้าหนี้ไม่เห็นชอบกับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้แล้วหนทางเดียวที่เกิดขึ้นศาลต้องมีคำสั่งให้ลูกหนี้ตกเป็นบุคคลล้มละลายต่อไปเท่านั้น¹² ซึ่งไม่ใช่วัตถุประสงค์ของการสร้างโอกาสให้ลูกหนี้ได้แก้ไขความรับผิดชอบในหนี้ดังกล่าวต่อเจ้าหนี้เพื่อไม่ต้องการให้ลูกหนี้ต้องเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย

สำหรับการพิจารณาคำขอประนอมหนี้ที่กฎหมายกำหนดขึ้นเพื่อให้ศาลทราบข้อเท็จจริงต่างๆ โดยให้มีการไต่สวนยิ่งกว่าการฟังจากการรายงานของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตามกฎหมายล้มละลายยังกำหนดถึงข้อจำกัดอำนาจของศาลไว้บางประการในการสั่งเกี่ยวกับการประนอมหนี้ คือ¹³

1. การประนอมหนี้ไม่มีข้อความให้ใช้หนี้ก่อนและหลังตามลำดับที่กฎหมายบัญญัติไว้ด้วยการแบ่งทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย
2. การประนอมหนี้ไม่เป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั่วไป หรือทำให้เจ้าหนี้ได้เปรียบเสียเปรียบแก่กัน หรือปรากฏข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งถ้าหากลูกหนี้ต้องล้มละลายแล้วไม่มีเหตุปลดลูกหนี้จากการล้มละลายได้

¹²จිරภัทร์ การประเสริฐกิจ, "กระบวนการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายตามกฎหมายล้มละลายของไทย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), หน้า 23

¹³วิชา มหาคุณ, กฎหมายล้มละลายฉบับสมบูรณ์, 6, หน้า 97-100.

เหตุตามอนุมาตราแรกนั้นเป็นไปได้ยาก เพราะคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ทางการได้กำหนดแบบซึ่งมีรายการตามที่กฎหมายต้องการไว้ครบถ้วน ส่วนตามอนุมาตราสองอาจเกิดขึ้นได้ในกรณีที่ที่ประชุมเจ้าหนี้อยอมรับคำขอประนอมหนี้ด้วยจำนวนเงินที่ต่ำเกินไปจนไม่เป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย หรือในกรณีที่ที่ประชุมเจ้าหนี้ลงมติพิเศษให้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ได้รับชำระหนี้สูงกว่าเจ้าหนี้คนอื่น อันทำให้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ได้เปรียบเจ้าหนี้คนอื่นส่วนกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งหากลูกหนี้ล้มละลายแล้วไม่มีเหตุจะปลดลูกหนี้จากล้มละลายได้เลยนั้น ได้แก่ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลายทุจริต แต่ถ้าปรากฏข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งอย่างใดแล้วศาลอาจมีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ได้เช่นกัน *

พิจารณาได้ว่าข้อจำกัดของหลักการและกระบวนการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายตามกฎหมายล้มละลายมีข้อที่ควรพิจารณาอยู่ 3 ประการที่พอจะเป็นข้อสังเกตถึงอุปสรรคที่ทำให้ลูกหนี้โดยเฉพาะลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาไม่สามารถใช้กระบวนการดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ¹⁴

1. การประนอมหนี้ก่อนล้มละลายที่กฎหมายกำหนดให้อยู่ในช่วงที่ศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว ทำให้ลูกหนี้หมดอำนาจในการจัดการทรัพย์สินซึ่งจะเกิดผลเสียต่อตัวลูกหนี้มากเกินไปสมควรถ้าลูกหนี้ยังสามารถประกอบอาชีพอยู่และมีรายได้จากการทำงาน เมื่อมีคำสั่งของศาลในกรณีนี้แล้วอาจส่งผลกระทบต่อหน้าที่การงานของลูกหนี้ได้ในอนาคต ทั้งนี้ถือว่าลูกหนี้มีโอกาสที่จะตกเป็นบุคคลล้มละลายได้ทันทีเพราะกฎหมายล้มละลายได้กำหนดให้ศาลต้องมีคำสั่งให้ลูกหนี้ตกล้มละลายถ้าลูกหนี้ไม่ใช้สิทธิขอประนอมหนี้กับเจ้าหนี้ หรือมีการใช้สิทธิดังกล่าวแล้วแต่เจ้าหนี้ส่วนใหญ่ไม่ยอมรับในคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ซึ่งทั้งสองกรณีลูกหนี้ต้องถูกศาลให้ล้มละลายเสียก่อนแล้วจึงจะสามารถใช้สิทธิอื่นตามที่กฎหมายล้มละลายกำหนดไว้ต่อไป เช่น การขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลาย หรือการปลดจากการล้มละลาย เป็นต้น ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาอย่างแน่นอน

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 781/2506

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 754/2512

¹⁴ จีรภัทร์ การประเสริฐกิจ, "กระบวนการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายตามกฎหมายล้มละลายของไทย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), หน้า 4-5.

2. บทบาทของบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการระดมทุนก่อนล้มละลาย โดยเฉพาะเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่เป็นผู้ดำเนินการรวบรวมทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้เพื่อมาแบ่งชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้แต่เพียงอย่างเดียวตามที่กฎหมายล้มละลายกำหนดไว้ ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อการขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ เพราะไม่เอื้ออำนวยต่อลูกหนี้ที่จะจัดทำคำขอประนอมหนี้ให้เกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริง สมควรที่กำหนดให้บุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องในขั้นตอนนี้มีหน้าที่จัดการดูแลเพื่อทำหน้าที่ให้คำปรึกษาในการแก้ไขปัญหาทางการเงินให้แก่ลูกหนี้และต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญในการดำเนินกระบวนการเกี่ยวกับความเป็นได้ของแผนการชำระหนี้ที่ลูกหนี้จะเสนอคำขอประนอมหนี้ได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรมทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ด้วยกัน พร้อมทั้งสามารถที่จะเสนอความเห็นให้ศาลพิจารณาและเห็นชอบตามคำขอประนอมหนี้ได้มากกว่าการใช้มติที่ประชุมเจ้าหนี้เป็นหลัก ดังนั้นบุคคลที่เข้ามาจึงมีหน้าที่มากกว่าเพียงแค่จัดการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้เท่านั้น แต่ยังคงต้องเป็นผู้ที่ช่วยเหลือให้ทำให้คำขอประนอมหนี้สำเร็จลงได้ด้วยเพื่อรักษาสภาพของลูกหนี้ไว้มากกว่าต้องตกเป็นบุคคลล้มละลาย

3. การประนอมหนี้ที่ยังยึดหลักของที่ประชุมเจ้าหนี้เป็นสำคัญนั้น อาจจะเป็นอุปสรรคที่สำคัญของการประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย โดยหลักเกณฑ์การพิจารณาคำขอประนอมหนี้ควรจะ ต้องให้ศาลได้พิจารณาร่วมกันกับเจ้าหนี้และเป็นผู้ตัดสินในขั้นตอนสุดท้าย ทั้งนี้ศาลล้มละลายควรจะ ต้องได้สวนถึงเหตุผลของการขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ให้ได้ความชัดเจนพอสมควรว่าคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้จะมีประโยชน์ต่อเจ้าหนี้มากกว่าการบังคับให้ลูกหนี้ต้องล้มละลายอาจทำให้เกิดผลเสียมากกว่าแล้ว ให้ศาลใช้ดุลพินิจอนุมัติคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ได้โดยผูกพันเจ้าหนี้ทุกราย เป็นต้น

จากที่กล่าวมาทำให้เข้าใจได้ว่าหลักเกณฑ์ของมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ไม่ให้ล้มละลายตามกฎหมายล้มละลายได้บัญญัติไว้ในส่วนของการประนอมหนี้ภายใต้กระบวนการล้มละลายเป็นแค่การให้สิทธิลูกหนี้ที่จะขอทำความตกลงให้หนี้สินกับเจ้าหนี้ทั้งหลาย โดยการขอชำระหนี้ในบางส่วนหรือขอชำระหนี้โดยวิธีอื่นซึ่งที่ประชุมเจ้าหนี้ได้ลงมติพิเศษตกลงยอมรับให้มีการประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย ซึ่งการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายนั้นเป็นแนวทางที่อาศัยมติของที่ประชุมเจ้าหนี้ตกลงร่วมกันทั้งหมดมากกว่าการใช้มาตรการทางกฎหมายที่จะบังคับให้เจ้าหนี้ยินยอมเข้ามาร่วมมือกับเจ้าหนี้อย่างแท้จริงจนสุดท้ายแล้วเพื่อประโยชน์ของเจ้าหนี้แต่เพียงอย่างเดียว เพราะการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายเกี่ยวเนื่องกับกฎหมายล้มละลายที่มีลักษณะพิเศษที่ใช้บังคับเฉพาะลูกหนี้ที่มีหนี้สินส่วนตัว ที่ลูกหนี้จะอยู่ในสภาพไม่อาจชำระหนี้คืนแก่

เจ้าหน้าที่ได้อย่างแท้จริง ดังนั้นโดยหลักการของการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายที่แท้จริงแล้วกำหนดขึ้นเพื่อให้โอกาสกับลูกหนี้มีวิธีจัดการกับหนี้สินโดยไม่ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลายโดยการกำหนดหน้าที่ของลูกหนี้ให้เข้ามาทำคำขอที่จะทำความตกลงกับเจ้าหนี้ในเรื่องหนี้สินเพียงลำพังเท่านั้น แต่ไม่สามารถช่วยลูกหนี้ให้หลุดพ้นจากการตกเป็นบุคคลล้มละลายได้ในทางปฏิบัติ

อย่างไรก็ตามกระบวนการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายถือเป็นมาตรการช่วยเหลือไม่ให้ล้มละลายเช่นกัน เนื่องจากการเพิ่มหนทางให้ลูกหนี้สามารถเจรจาประนอมหนี้ทั้งก่อนและหลังล้มละลายภายใต้กรอบของกฎหมายซึ่งจะมีความชัดเจนในการช่วยเหลือลูกหนี้มากกว่าการเจรจาประนอมหนี้ตามหลักกฎหมายแพ่งทั่วไป การกำหนดให้มีการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายจึงเป็นแนวทางที่จะสามารถช่วยลูกหนี้ไม่ให้เกิดตกเป็นบุคคลล้มละลายได้ เพราะการที่มีหลักการประนอมหนี้เข้ามาจัดการแม้จะให้ความช่วยเหลือลูกหนี้ระดับหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้เจรจาประนีประนอมกันในเรื่องต้นเสียก่อนเพื่อเป็นการลดปัญหาการต้องนำทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้มาแบ่งเฉลี่ยแก่เจ้าหนี้เป็นเพียงการทำนิติกรรมโดยสมัครใจทั้งสองฝ่าย แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเพราะแนวคิดกฎหมายล้มละลายในประเทศไทยมีข้อสมมติฐานว่าเจ้าหนี้ต้องได้ประโยชน์สูงสุดเท่านั้นเป็นสำคัญ หลักกฎหมายล้มละลายที่มีอยู่จึงไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการช่วยเหลือลูกหนี้อย่างแท้จริงอันจะทำให้เกิดผลเสียหายทางเศรษฐกิจ

4.2.3 สรุปข้อจำกัดของกฎหมายล้มละลาย

ประเด็นเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ช่วยเหลือลูกหนี้ไม่ให้ล้มละลายตามกฎหมายล้มละลาย เมื่อลูกหนี้อยู่ในสภาพมีหนี้สินล้นพ้นตัวแล้ว กฎหมายล้มละลายได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 14 ที่ศาลมีอำนาจในการพิจารณาถึงการมีหนี้สินล้นพ้นตัวโดยการพิจารณาถึงพยานหลักฐานต่างๆ เพื่อให้ได้ความจริงซึ่งศาลอาจจะยกฟ้อง หรือให้ดำเนินการตามกฎหมายล้มละลาย อันเป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะ กับในส่วนของกระบวนการประนอมหนี้ภายใต้กระบวนการล้มละลาย ทั้งนี้เป็นการให้สิทธิลูกหนี้ที่จะขอทำความตกลงให้หนี้สินกับเจ้าหนี้ทั้งหลาย โดยการขอชำระหนี้ในบางส่วนหรือขอชำระหนี้โดยวิธีอื่นซึ่งที่ประชุมเจ้าหนี้ได้ลงมติพิเศษตกลงยอมรับให้มีการประนอมหนี้ขึ้นก่อนการล้มละลาย ซึ่งการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายนั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อไม่ให้ลูกหนี้ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลายอันเป็นการฟื้นฟูสถานะทางการเงินของลูกหนี้นั่นเอง

นอกจากกรณีดังกล่าวข้างต้นยังมีมาตรการอื่นๆตามกฎหมายล้มละลายที่ใช้กับลูกหนี้ ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเพียงแต่เป็นการพิจารณากรณีที่ลูกหนี้ที่ตกเป็นบุคคลล้มละลายแล้วสามารถหลุดพ้นจากการตกเป็นบุคคลล้มละลายในภายหลัง เช่น การประนอมหนี้หลังการล้มละลาย และการปลดจากการล้มละลาย เป็นต้น อีกทั้งยังมีหลักเกณฑ์ที่เพิ่มขึ้นใหม่ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2542 ได้มีบทบัญญัติในเรื่องการให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากการล้มละลายโดยอัตโนมัติ (Automatic Discharge)¹⁵ คือเมื่อลูกหนี้ถูกศาลสั่งให้เป็นบุคคลล้มละลายแล้วนั้น ภายในระยะเวลา 3 ปีนับแต่ที่ศาลมีคำสั่งดังกล่าว เมื่อครบระยะเวลาตามที่กำหนดที่ลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินที่จะชำระคืนเจ้าหนี้ได้เป็นเวลาเพียง 3 ปี ลูกหนี้ก็จะได้รับสิทธิพ้นจากการล้มละลายโดยอัตโนมัติต่อไป อันจะทำให้ลูกหนี้ได้เริ่มต้นใหม่อย่างรวดเร็วขึ้น ซึ่งมาตรการนี้มีแต่เฉพาะกรณีที่ เป็นลูกหนี้บุคคลธรรมดาเท่านั้น โดยที่ยังมีหลักการคล้ายคลึงกับหลักการประนอมหนี้หลังล้มละลายที่ลูกหนี้ได้ถูกศาลมีคำสั่งให้ล้มละลายไปแล้ว ซึ่งไม่อาจทำให้สภาพของลูกหนี้ดำรงอยู่ได้อย่างต่อเนื่อง

หลักเกณฑ์ใหม่อีกประการหนึ่งที่สำคัญที่เกี่ยวกับการฟื้นฟูลูกหนี้ซึ่งเป็นบทบัญญัติใหม่ภายใต้กฎหมายล้มละลาย ซึ่งเป็นมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้บางกลุ่มที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว เป็นเรื่องเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ (Reorganization) ตามพระราชบัญญัติกฎหมายล้มละลาย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และตามพระราชบัญญัติกฎหมายล้มละลาย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2542 เพื่อช่วยเหลือไม่ให้กิจการของลูกหนี้ที่อยู่ในสภาพหนี้สินล้นพ้นตัวให้ยังสามารถมีช่องทางที่จะทำ ให้กิจการยังดำเนินต่อไปได้ และอนุญาตให้เจ้าหนี้สามารถนำเม็ดเงินมาช่วยเหลือลูกหนี้ได้ต่อไป โดยไม่ต้องเป็นการให้เงินในกรณีที่ว่าลูกหนี้ที่อยู่ในสภาวะมีหนี้สินล้นพ้นตัวแล้วแต่สำหรับกรณีบุคคลธรรมดาถือว่าไม่ได้รับประโยชน์ตามมาตรการนี้เนื่องจากความหมายของมาตรา ดังกล่าวเจาะจงเฉพาะการรักษากิจการของลูกหนี้เฉพาะนิติบุคคลเป็นหลัก สำหรับกรณีที่เจ้าหนี้ของบุคคลธรรมดาต้องการจะช่วยเหลือลูกหนี้โดยการให้เงินหรือผลประโยชน์ที่มีค่าแล้วก็ไม่อาจทำได้เนื่อง เจ้าหนี้รู้ถึงการมีหนี้สินล้นพ้นตัวของลูกหนี้แล้ว¹⁶

¹⁵ ประจักษ์ พุทฺธสมบัติ, "กฎหมายล้มละลาย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2542 (ฉบับเจ้าปัญหา)," ใน รวมบทความในโอกาสครบรอบ 72 ปี ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี เภษมทรัพย์, หน้า 98.

¹⁶ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2542 มาตรา 94 "(2) หนี้ที่เจ้านี้ยอมให้ลูกหนี้กระทำขึ้นเมื่อเจ้าหนี้ได้รู้ถึงการมีหนี้สินล้นพ้นตัว แต่ไม่รวมถึงหนี้ที่เจ้านี้ยอมให้กระทำขึ้นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ดำเนินต่อไปได้"

พิจารณาได้ว่าเหตุผลที่กฎหมายล้มละลายเพิ่มเติมการฟื้นฟูกิจการเพื่อคุ้มครองและรักษาสภาพกิจการไม่ให้เจ้านี้ใช้อำนาจการบังคับชำระหนี้ในช่วงที่ลูกหนี้กำลังอยู่ในการฟื้นฟูกิจการได้และให้เจ้านี้ช่วยเหลือกิจการของลูกหนี้ต่อไปได้อันเป็นการลดอุปสรรคทางกฎหมายประการหนึ่ง¹⁷ ซึ่งอาจจะนำเหตุผลดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาได้ในบางส่วนมากกว่าการบังคับเอาทรัพย์สินของลูกหนี้ทั้งหมดแล้วนำไปขายทอดตลาดนำเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดมาแบ่งชำระให้แก่เจ้านี้ทั้งหมดต่อไป สมควรจะต้องมีมาตรการทางกฎหมายมาคุ้มครองและรักษาทรัพย์สินของลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเช่นกันด้วย ซึ่งลูกหนี้ยังสามารถที่จะประกอบกิจการต่อไปได้ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าจะทำให้ลูกหนี้ที่ตกเป็นบุคคลล้มละลายต้องกลายเป็นภาระและปัญหาของสังคม

เนื่องมาจากสภาพวิกฤตทางเศรษฐกิจ แนวทางการช่วยเหลือลูกหนี้ที่กระทำอยู่ในช่วงเวลาดังกล่าวนอกเหนือจากหลักเกณฑ์ตามกฎหมายล้มละลายแล้ว แนวทางที่เป็นมาตรการเริ่มต้น คือ การช่วยเหลือปัญหาทางการของลูกหนี้โดยการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ซึ่งเป็นความพยายามที่จะให้สภาพปัญหาทางการเงินของลูกหนี้ได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็วตามหลักของการประนีประนอม การลดหนี้ และการยืดระยะเวลาการชำระหนี้ ซึ่งเป็นไปตามหลักนิติกรรมสัญญาตามกฎหมายแพ่งสามัญเป็นส่วนใหญ่ โดยธนาคารแห่งประเทศไทยในฐานะตัวแทนรัฐเข้าทำหน้าที่เป็นผู้กำกับดูแลการทำสัญญาดังกล่าวและให้หลักประกันอันเป็นประโยชน์แก่เจ้านี้พอสมควรในระดับหนึ่ง แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขกิจการของลูกหนี้ได้อย่างแท้จริง จึงต้องมีมาตรการที่เด็ดขาดและเป็นการคุ้มครองกิจการของลูกหนี้ โดยการบัญญัติการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ขึ้นมาใช้ร่วมกับหลักกฎหมายล้มละลาย¹⁸

แต่ทั้งนี้มาตรการที่กล่าวมาข้างต้นยังมีจุดบกพร่องอยู่มากและกำลังอยู่ในแผนการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจของประเทศไทยอยู่อย่างต่อเนื่อง¹⁹ เพราะหลักเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นมาใช้ยังไม่ได้ให้ความช่วยเหลือลูกหนี้ทุกระดับอย่างเพียงพอ และมีข้อจำกัดทางกฎหมายหลายประการที่เอื้อประโยชน์ให้กับเจ้านี้มากเกินไป และในบางประเด็นยังมีแนวคิด

¹⁷วิศิษฐ์ วิศิษฐ์สุวรรณ, "การฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ตามกฎหมายล้มละลาย," *สรรพากรสาส์น*, 47: 12.

¹⁸วิชา มหาคุณ, "การวิเคราะห์กฎหมายฟื้นฟูกิจการของไทย," *วารสารกฎหมาย*, 19: 52.

¹⁹สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ, "เจาะหลักการกฎหมาย 11 ฉบับ," ใน *กฎหมายฟื้นฟูเศรษฐกิจกับอนาคตของประเทศ* (กรุงเทพฯ: ร่วมด้วยช่วยกัน, 2542), หน้า 74.

ตามหลักของกฎหมายล้มละลายเดิมซึ่งทำให้มาตรการที่มีอยู่ภายใต้กฎหมายล้มละลายไม่อาจจะช่วยเหลือลูกหนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพที่จะเข้ามาจัดการกับปัญหาทางการเงินของลูกหนี้โดยทั่วถึง ดังนั้นแม้จะมีมาตรการออกมาช่วยเหลือลูกหนี้ก็เป็นเพียงแนวทางคุ้มครองกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้เฉพาะภาคนิติบุคคลเท่านั้น โดยไม่ได้พิจารณาถึงลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่จะทำให้กฎหมายล้มละลายที่บังคับใช้ในปัจจุบันเกิดความสมบูรณ์มากที่สุดเพื่อรองรับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจที่อาจจะเกิดขึ้นได้อีกในอนาคตอย่างแท้จริง

4.3 แนวคิดและหลักการในการกำหนดมาตรการในการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้องล้มละลาย

ผู้เขียนมีความเห็นว่าการที่ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้องเข้าสู่กระบวนการล้มละลายทำให้ทรัพย์สินของลูกหนี้ต้องถูกนำมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหมด ยกเว้นแต่ทรัพย์สินที่กฎหมายล้มละลายอนุญาตให้รักษาไว้เพื่อการดำรงชีพ²⁰ ซึ่งเป็นการไม่เพียงพอต่อลูกหนี้ที่จะนำมาใช้ในการประกอบอาชีพเมื่อลูกหนี้หลุดพ้นจากการล้มละลาย กับการตกเป็นบุคคลล้มละลายทำให้สถานภาพของลูกหนี้ในทางสังคมได้รับความเสียหายอันเป็นปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลให้ลูกหนี้มีความยากลำบากมากขึ้นในการเริ่มต้นประกอบอาชีพอีกครั้งอันเป็นการสร้างตราบาปที่รุนแรงให้แก่บุคคลล้มละลาย เพราะบุคคลดังกล่าวจะไม่มีความสามารถในการดำรงชีพได้ นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดผลเสียในเชิงเศรษฐศาสตร์ที่จะไม่ส่งผลดีในการสร้างรายได้แก่สังคมโดยรวมด้วย²¹

ดังนั้นการที่ลูกหนี้จะสมัครใจจะรักษาทรัพย์สินของตนเองมากกว่าการยอมตกเป็นบุคคลล้มละลายเพื่อให้ได้รับการปลดจากการล้มละลายเมื่อผ่านการตกเป็นบุคคลล้มละลายมาแล้วสามปีที่ยังก่อให้เกิดผลเสียต่อลูกหนี้มากกว่าเพราะการที่กฎหมายล้มละลายกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวไว้เพื่อต้องการให้ลูกหนี้ได้เริ่มต้นให้เร็วมากขึ้นที่จะให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาพ้นจากการล้มละลายในเวลาที่ยังสั้นอันเป็นเหตุผลที่สนับสนุนว่าหากบุคคลเหล่านั้นกับไปประกอบการค้าก็จะสร้างผลดีต่อประเทศนั้นๆ ได้มากกว่า²² แต่กรณีสำหรับประเทศไทยแล้ว ผู้เขียนมีความ

²⁰ พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) มาตรา 109

²¹ วิศิษฐ์ วิศิษฐ์สรอรรถ, "ข้อสังเกตบางประการต่อความสามารถของบุคคลล้มละลาย," ใน รฟที่ 43 (กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, 2543), หน้า 131.

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 130.

เห็นว่าบรรทัดฐานของสังคมไทยยังไม่ยอมรับบุคคลที่เคยตกเป็นบุคคลล้มละลายมาแล้วตามเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น

จากแนวคิดและหลักการที่กล่าวมาของผู้เขียนแสดงให้เห็นว่ากระบวนการล้มละลายที่ลูกหนี้ยังมีโอกาสตกเป็นบุคคลล้มละลายได้อยู่ ถึงแม้การล้มละลายจะก่อให้เกิดประโยชน์กับลูกหนี้มากกว่า และแนวคิดของการบัญญัติหลักกฎหมายล้มละลายที่ถือเป็นการกำหนดกระบวนการพิเศษให้ลูกหนี้ปลดจากหนี้ที่มีอยู่แล้วสามารถเข้ามาสู่ระบบเศรษฐกิจได้ดังเดิมก็ตาม แต่ในสถานการณ์เศรษฐกิจปัจจุบันแสดงให้เห็นว่าการล้มละลายไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจได้อย่างแท้จริง ประกอบกับแนวคิดของต่างประเทศหลายๆ ประเทศมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่จะให้โอกาสลูกหนี้ได้รับการช่วยเหลือโดยกำหนดมาตรการพิเศษให้ลูกหนี้นำมาใช้ก่อนจะตกเป็นบุคคลล้มละลาย เพื่อรักษาทรัพย์สิน หรือการรักษากิจการของลูกหนี้มากกว่าการนำมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้โดยทันที โดยการกำหนดหลักเกณฑ์ให้ลูกหนี้ยังสามารถชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ต่อไปในช่วงระยะเวลาหนึ่งที่มีหลักการว่าเจ้าหนี้จะได้รับการชำระหนี้มากกว่าการให้ลูกหนี้เข้าสู่กระบวนการล้มละลาย ซึ่งในกฎหมายล้มละลายของประเทศไทยในส่วนของลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาสมควรจะได้มีการกำหนดมาตรการในการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้องล้มละลายเพิ่มเติมเข้ามาในหลักกฎหมายล้มละลายของประเทศไทย ดังนี้

4.3.1 แนวคิดและหลักการเบื้องต้น

การกำหนดแนวทางในการหามาตรการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้องล้มละลายจากเหตุผลที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในข้างต้นนั้นแสดงให้เห็นว่ามีข้อพิจารณา ดังต่อไปนี้

1. มาตรการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้องล้มละลายนั้นจะทำให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้มากกว่าการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายหรือไม่ อย่างไร โดยนำหลักที่เป็นข้อกำหนดของกระบวนการล้มละลายและการปลดจากการล้มละลายของลูกหนี้มาพิจารณาประกอบ ซึ่งจะพบว่าการล้มละลายเป็นการนำเอาทรัพย์สินที่มีอยู่ของลูกหนี้ทั้งหมดก่อนที่มีการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายและในช่วงของการล้มละลายนำมาแบ่งชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ทั้งหมดกับกรณีลูกหนี้ต้องมีหนี้ตั้งแต่หนึ่งล้านบาทขึ้นไปนั้น พอจะตั้งกรณีศึกษาเป็นตัวอย่างให้พิจารณาได้ดังนี้ว่า ในกรณีลูกหนี้มีทรัพย์สินประมาณห้าแสนบาท และมีหนี้ทั้งหมดหนึ่งล้านห้าแสนบาทเจ้าหนี้สามารถฟ้องลูกหนี้เข้าสู่กระบวนการล้มละลายได้ดังนี้เจ้าหนี้ทั้งหลายก็จะได้รับการชำระหนี้ทั้ง

หมดจากทรัพย์สินของลูกหนี้ที่มีอยู่แค่ห้าแสนบาทเท่านั้น และจากนั้นลูกหนี้จะได้รับการปลดจากการล้มละลายเมื่อครบสามปีซึ่งเป็นการปลดโดยอัตโนมัติตามกฎหมายล้มละลายที่แก้ไขใหม่ ทำให้ลูกหนี้สามารถประกอบอาชีพต่างๆ ต่อไปได้ แต่ความยากลำบากในการประกอบอาชีพใหม่ของลูกหนี้ก็เป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่ง

สำหรับการเปิดโอกาสให้ลูกหนี้สามารถชำระหนี้ได้ต่อไปโดยมีการขยายระยะเวลาการชำระหนี้ตามแผนการชำระหนี้ที่กำหนดเป็นหลักเกณฑ์ของกฎหมาย ที่จะพิจารณาได้จากกรณีตัวอย่างเดิม คือ แผนการชำระหนี้ในกรณีนี้ลูกหนี้จะต้องชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายได้มากที่สุดต่อเดือนเป็นจำนวนเท่าไร ซึ่งสามารถคำนวณเป็นตัวเลขได้จากทรัพย์สินที่ลูกหนี้มีอยู่ทั้งหมดห้าแสนบาท โดยกำหนดระยะเวลาการชำระหนี้ขยายออกไปอยู่ที่ห้าปีเป็นเกณฑ์ ดังนั้นในระยะห้าปีและคิดเป็นจำนวนต่อเดือนจึงเท่ากับแปดพันสามร้อยบาทโดยประมาณ แสดงให้เห็นว่าอย่างน้อยลูกหนี้จะต้องชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ในจำนวนที่มากกว่าแปดพันสามร้อยบาทเป็นหลัก หรือในกรณีที่ทรัพย์สินของลูกหนี้เพิ่มขึ้นอีกเป็นเจ็ดแสนบาทโดยมีข้อสังเกตว่าลูกหนี้ยังคงมีหนี้อยู่หนึ่งล้านบาทตามเงื่อนไขของการล้มละลายจะทำให้ลูกหนี้ต้องชำระหนี้เพิ่มขึ้นอีกประมาณหนึ่งหมื่นหนึ่งพันบาทสำหรับการชำระหนี้ภายในห้าปี โดยลูกหนี้ต้องเสนอดำเนินการแผนชำระหนี้ต่อศาลและให้ศาลเป็นผู้พิจารณาถึงความเหมาะสมที่ค้ำประกันถึงหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ว่าเจ้าหนี้จะต้องได้รับชำระหนี้ในจำนวนมากกว่าการเข้าสู่คดีล้มละลาย ซึ่งในกรณีตัวอย่างข้างต้นเป็นจำนวนที่คิดคำนวณไว้แล้วอาจจะตกอยู่ที่ประมาณเก้าพันถึงหนึ่งหมื่นบาทต่อเดือนหรือตามกรณีหลังประมาณหนึ่งหมื่นสี่พันถึงหนึ่งหมื่นห้าพันบาทต่อเดือนเช่นกันจึงจะทำให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้มากกว่าการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายและเมื่อลูกหนี้ดำเนินการตามแผนการชำระหนี้เรียบร้อยแล้วลูกหนี้สามารถได้รับสิทธิปลดหนี้ที่เหลือออกจากมูลหนี้เดิมแล้วยังคงรักษาทรัพย์สิน หรือกิจการของตนเองได้ต่อไป

ซึ่งตามตัวอย่างที่ผู้เขียนยกขึ้นมา นั้นโอกาสที่ลูกหนี้จะชำระหนี้ได้มากกว่าการตกเป็นบุคคลล้มละลายที่มีความเป็นไปได้มากกว่า และประกอบกับลูกหนี้ต้องมีความต้องการที่จะรักษาทรัพย์สิน หรือกิจการของลูกหนี้ด้วย แต่ประเด็นสำคัญ คือ รายได้ของลูกหนี้จะเป็นตัวแปรที่สำคัญว่าจะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้หรือไม่ เพราะยิ่งทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ลูกหนี้พยายามจะรักษาไว้มีมูลค่ามากเท่าไร ลูกหนี้จะมีภาระในการชำระหนี้เพิ่มมากขึ้นที่อาจจะไม่สอดคล้องกับรายได้ที่มีอยู่ ทำให้ลูกหนี้ต้องชำระหนี้ต่อเดือนมีจำนวนสูงขึ้นไปด้วยอันอาจจะทำให้ลูกหนี้อยอมที่จะล้มละลายมากกว่าการเข้าสู่มาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ได้ ตามตัวอย่างข้างต้นในกรณีที่ลูกหนี้มี

ทรัพย์สินอยู่ห้าแสนบาทจากนี้ที่เจ้าหนี้จะสามารถฟ้องล้มละลายได้นั้น เจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้เกินกว่าทรัพย์สินที่มีอยู่ของลูกหนี้ถ้าแผนการชำระหนี้ที่ลูกหนี้เสนอเข้ามาต้องการชำระหนี้ต่อเดือนจำนวนหนึ่งหมื่นบาทภายในห้าปีเป็นจำนวนเงินทั้งหมดหกแสนบาท พิจารณาได้ว่าจากทรัพย์สินเดิมจำนวนห้าแสนบาทเจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้เพิ่มอีกหนึ่งแสนบาทในระยะเวลาเพิ่มขึ้นอีกสองปีจากการปลดล้มละลายโดยอัตโนมัติที่ลูกหนี้สละสิทธิจากหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาเข้าสู่มาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ ทำให้พิจารณาได้ว่าประโยชน์ที่เจ้าหนี้จะได้ในในช่วงที่ขยายระยะเวลาชำระหนี้ยังมีมากกว่าการบังคับให้ลูกหนี้ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลายในทันที เพราะการที่ลูกหนี้ตกเป็นบุคคลล้มละลายแล้วการดำเนินการทางเศรษฐกิจของลูกหนี้ก็จะหมดไปด้วย สรุปได้ว่าจากนี้หนึ่งล้านบาทนั้นเจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้มาเท่ากับหนึ่งแสนบาททำให้ลูกหนี้ได้รับการปลดหนี้เมื่อแผนการชำระหนี้สำเร็จลงแล้วเป็นจำนวนหนี้ที่ได้รับการปลดเก้าแสนบาท

กับอีกกรณีหนึ่งที่ลูกหนี้มีทรัพย์สินที่มีมูลค่าเจ็ดแสนบาทจากมูลหนี้หนึ่งล้านเจ็ดแสนบาทการคิดคำนวณการชำระหนี้ตามแผนการชำระหนี้ขั้นต่ำหนึ่งหมื่นสองพันบาทต่อเดือนในระยะเวลาห้าปี กรณีที่ลูกหนี้ยอมรับที่จะชำระหนี้จำนวนเท่ากับหนึ่งหมื่นห้าพันบาทจะทำให้มูลค่าชำระหนี้เป็นจำนวนเงินเก้าแสนบาทเมื่อหักทรัพย์สินของลูกหนี้ที่มีอยู่เดิมเจ็ดแสนบาทจะมีมูลค่าเพิ่มขึ้นอีกสองแสนบาทจากนี้ที่ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในมูลหนี้หนึ่งล้านบาทและลูกหนี้จะได้รับการปลดหนี้ที่เหลืออยู่เท่ากับแปดแสนบาท ผู้เขียนจึงมีความเห็นได้ว่าการพิจารณาที่จะให้ลูกหนี้ดำเนินการตามมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้นั้นเบื้องต้นต้องแสดงให้เห็นได้ว่าลูกหนี้จะสามารถชำระหนี้ได้มากกว่าการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายเป็นสำคัญ

2. การกำหนดจำนวนหนี้ของลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่จะสามารถเข้ามาสู่กระบวนการช่วยเหลือลูกหนี้ก่อนล้มละลายจากนี้เริ่มต้นที่ลูกหนี้อาจถูกฟ้องล้มละลายได้ตั้งแต่นั้นล้านบาท ที่สมควรให้มีจำกัดจำนวนหนี้สูงสุดหรือไม่นั้น จากสมมติฐานตามหัวข้อ 1. ข้างต้นนั้นพิจารณาได้ว่าตัวแปรสำคัญอยู่ที่ทรัพย์สินของลูกหนี้ และรายได้ของลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาจะมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพียงพอต่อการดำเนินการตามแผนการชำระหนี้มากน้อยเพียงใด เมื่อหักกับค่าใช้จ่ายที่จำเป็นแล้วนำมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามระยะเวลาที่กำหนด ดังนั้นเพดานขั้นสูงสุดของจำนวนหนี้ที่ลูกหนี้เป็นหนี้อยู่นั้นจึงเป็นตัวแปรตามทรัพย์สินและรายได้ของลูกหนี้เป็นหลัก สำหรับผู้เขียนแล้วมีความเห็นว่ายิ่งทรัพย์สินของลูกหนี้มีน้อยกว่าหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบแก่เจ้าหนี้มากเท่าใดหลักเกณฑ์ที่กำหนดว่าการชำระหนี้ตามแผนการชำระหนี้จะต้องทำให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้มากกว่าการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายมีมากขึ้นด้วย และลูกหนี้จะต้องมีรายได้ในระดับหนึ่ง

เพียงพอต่อการรักษาทรัพย์สินหรือกิจการของลูกหนี้ด้วย สรุปแล้วในประเด็นนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่าไม่สมควรจะกำหนดจำนวนหนี้ว่าลูกหนี้ต้องมีหนี้ชั้นสูงสุดเท่าไรเป็นเกณฑ์ แต่ดูถึงความเหมาะสมของรายได้ที่ลูกหนี้เสนอเข้ามาในแผนการชำระหนี้และเข้าหลักเกณฑ์ที่การชำระหนี้ตามแผนการชำระหนี้ต้องมีจำนวนการชำระหนี้มากกว่าการล้มละลายเป็นหลักสำคัญ

ประเด็นที่ต้องพิจารณาอีกประการหนึ่ง คือ ระยะเวลาที่กำหนดให้ลูกหนี้สามารถดำเนินการตามแผนการชำระหนี้ได้จะอยู่ในระยะเวลาที่ปีที่จะถือว่ามีที่เหมาะสมที่สุด การพิจารณาในส่วนนี้อาจต้องย้อนกลับไปพิจารณากระบวนการปลดจากล้มละลายที่ลูกหนี้ได้รับสิทธิให้ปลดหนี้ได้นั้นกำหนดให้มีระยะเวลาสามปีโดยพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 ซึ่งถือเป็นระยะเวลาที่บุคคลล้มละลายจะต้องอยู่ภายใต้กระบวนการล้มละลายที่กำหนดระยะเวลาที่จะส่งผลกระทบต่อทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายนั้นที่จะถือเป็นทรัพย์สินอันอาจแบ่งได้ในคดีล้มละลายหรืออีกนัยหนึ่งคือเป็นทรัพย์สินที่จะต้องนำไปแบ่งให้แก่บรรดาเจ้าหนี้ของบุคคลธรรมดา ประกอบกับหลักเกณฑ์ในกระบวนการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคลในสวนที่ 7 การประชุมเจ้าหนี้เพื่อพิจารณาแผนการฟื้นฟูกิจการ ตามมาตรา 90/42 ที่กำหนดว่า "(9) ระยะเวลาดำเนินการตามแผนซึ่งไม่เกินห้าปี" กับมาตรา 90/63 วรรคสอง ที่กำหนดว่า "การแก้ไขแผนโดยการขยายกำหนดระยะเวลาดำเนินการตามแผน ให้ทำได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินหนึ่งปี เว้นแต่ในกรณีเป็นที่เห็นได้ชัดว่าแผนได้ดำเนินมาใกล้จะสำเร็จแล้ว ผู้บริหารแผนจะขยายเวลาต่อไปอีกตามควรแก่กรณีก็ได้"²³

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าในการปลดจากล้มละลายของลูกหนี้มีระยะเวลาที่สั้นที่สุดเพียงแค่สามปีเท่านั้นแต่มูลค่าทรัพย์สินที่เจ้าหนี้จะได้รับมีเฉพาะทรัพย์สินที่ลูกหนี้มีอยู่ในขณะล้มละลาย แต่การขยายระยะเวลาเพิ่มอีกสองปีถึงสี่ปีนั้นอาจจะทำให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้มากขึ้นพอสมควรจากการล้มละลาย ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่าการกำหนดระยะเวลาไม่ว่าจะเป็นห้าปี หรือเจ็ดปีนั้นหลักการสำคัญอยู่ที่การคิดคำนวณจากรายได้ที่ลูกหนี้จะชำระหนี้คืนแก่เจ้าหนี้ได้มากน้อยแค่ไหน คือ ถ้ารายได้ที่ลูกหนี้เสนอและมีเหตุสมควรตามนั้นมีจำนวนที่คิดในระยะเวลาห้าปีถึงเจ็ดปีจะทำให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้มากตามสมควรที่เจ้าหนี้พอใจในระดับหนึ่งประกอบกับการพิจารณาของศาลถึงความเหมาะสม สำหรับการกำหนดให้มีระยะเวลาเริ่มแรกที่ห้าปีนั้นก็เป็นการนำหลักเกณฑ์ของการฟื้นฟูกิจการมากำหนดกรอบของระยะตามแนวคิดของผู้เขียนในเริ่มแรก

²³ สุธีร์ ศุภนิธย์, หลักกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการ, 2 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2542), หน้า 235.

ที่ต้องการให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาได้รับสิทธิในการช่วยเหลือเท่าเทียมกับลูกหนี้นิติบุคคล สำหรับหลักที่ให้ศาลสามารถขยายระยะเวลาเพิ่มขึ้นได้อีกแต่ไม่เกินเจ็ดปีแต่อย่างไรก็ตามในกรณีที่แผนการชำระหนี้ของลูกหนี้อาจจะสำเร็จลงได้ถ้าเพิ่มระยะเวลาอีกได้ก็ให้เป็นดุลพินิจศาลที่จะพิจารณาแก้ไขแผนการชำระหนี้ได้ต่อไปซึ่งสามารถนำมาใช้กับบุคคลธรรมดาได้

สรุปได้ว่าการเพิ่มระยะเวลาการชำระหนี้ให้กับลูกหนี้เพิ่มขึ้นอีกสองปีจากหลักของการปลดจากการล้มละลายซึ่งเป็นระยะเวลาห้าปีนั้น มูลค่าการชำระหนี้ที่เจ้าหนี้จะได้รับคืนต้องมีมากกว่าการล้มละลายพร้อมทั้งลูกหนี้มีความต้องการจะรักษาทรัพย์สินหรือกิจการของลูกหนี้เป็นหลัก และการขยายระยะเวลาได้มากที่สุดไม่เกินเจ็ดปีถือว่าระยะเวลาดังกล่าวที่เปิดโอกาสให้ลูกหนี้ดำเนินการตามแผนการชำระหนี้มีความเหมาะสมและไม่ยาวนานเกินกว่าความผูกพันที่ลูกหนี้มีสิทธิที่ปลดหนี้จากการล้มละลายได้ภายในสามปีที่เพิ่มความผูกพันให้กับลูกหนี้มากขึ้นไม่มากเกินไปที่ลูกหนี้จะใช้สิทธิตามมาตรการนี้เพื่อรักษาทรัพย์สิน หรือกิจการของลูกหนี้อันเป็นประโยชน์ทั้งกับเจ้าหนี้และลูกหนี้ร่วมกันมากกว่าการล้มละลาย

3. ประเด็นที่สำคัญอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับการกำหนดมาตรการในการช่วยเหลือลูกหนี้ ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่ต้องพิจารณาตัวลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาว่าสมควรหรือไม่ประการที่จะกำหนดเฉพาะบุคคลธรรมดาที่มีรายได้ประจำที่ชัดเจนตามอย่างของหลักกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา ในหลัก Chapter 13 เท่านั้น ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นในประเด็นนี้ว่าการกำหนดมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ไม่ให้อ้างอิงล้มละลายสำหรับลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดานั้นควรจะได้รับโอกาสที่เท่าเทียมกันทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาที่ไม่ได้ประกอบกิจการหรือที่เป็นบุคคลที่ประกอบกิจการให้เข้ามาสู่กระบวนการตามมาตรการในการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้องล้มละลายเพียงแต่สมควรที่จะต้องกำหนดเงื่อนไขพิเศษบางประการที่เป็นหลักเกณฑ์เฉพาะของลูกหนี้แต่ละประเภท

โดยสรุปแล้วการพิจารณาในหลักเกณฑ์ทั่วไปจะได้ว่า กรณีของบุคคลธรรมดาที่ไม่ประกอบกิจการแต่เป็นผู้มีรายได้ที่แน่นอนทั้งนี้อาจจะได้รับในรูปของเงินเดือนประจำที่มีหลักฐานการตรวจสอบอย่างชัดเจน แต่กรณีของบุคคลธรรมดาที่ประกอบธุรกิจแต่มีรายได้จากการประกอบกิจการเช่นกันจะมีวิธีการจัดการตามแผนการชำระหนี้ได้อย่างไร และการกำหนดขั้นตอนที่จะเป็นการคุ้มครองเจ้าหนี้ย่างแท้จริงเพราะทั้งสองกรณีมีพื้นฐานการได้รายได้มาจากคนละแหล่งการกำหนดมาตรการเฉพาะเป็นแนวทางเดียวอาจจะทำให้ลูกหนี้บุคคลธรรมดาบางส่วนไม่อาจใช้สิทธิ

ตามมาตรการนี้ได้เต็มที่ เพราะในหลักเกณฑ์การช่วยเหลือลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดายังมีหลักของกฎหมายล้มละลายประเทศอังกฤษในส่วนที่เกี่ยวกับหลัก “Individual Voluntary Arrangements” ที่กำหนดให้เจ้าหนี้มีส่วนในการพิจารณาแผนการชำระหนี้ของลูกหนี้เป็นหลักสำคัญที่อาจนำมาประยุกต์ร่วมกับหลัก Chapter 13 ของกฎหมายล้มละลายประเทศสหรัฐอเมริกาให้ได้ผลที่เกิดประโยชน์สูงสุดในการกำหนดมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาทุกรายอย่างเป็นธรรมทั้งกับเจ้าหนี้และลูกหนี้ ดังนั้นในประเด็นส่วนนี้ผู้เขียนจะนำเสนอถึงมาตรการเฉพาะของลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาในแต่ละประเภทว่าจะมีหลักเกณฑ์อย่างบางที่จะสอดคล้องต่อการดำเนินการตามมาตรการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลมากที่สุดเพื่อให้เกิดผลบังคับใช้ได้จริง

4.3.2 มาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่มีรายได้ประจำ

การกำหนดหลักเกณฑ์สำหรับบุคคลธรรมดาที่มีรายได้ประจำนั้น พิจารณาได้ว่าการเข้าสู่มาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ไม่ให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้องล้มละลายนั้น รายได้ของลูกหนี้ถือได้ว่ามีแหล่งที่มาที่ชัดเจนระดับหนึ่ง คือ กรณีที่บุคคลธรรมดาเป็นลูกจ้าง พนักงาน หรือข้าราชการที่ต้องมีบัญชีเงินเดือนเป็นรายได้ที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการชำระหนี้คืนตามแผนการชำระหนี้ได้ ซึ่งประเด็นนี้ลูกหนี้สามารถพิสูจน์ตัวเองเกี่ยวกับฐานะทางการเงินให้ศาลพิจารณาได้โดยไม่จำเป็นที่เจ้าหนี้จะเข้ามาพิจารณาร่วมด้วย เพราะเจ้าหนี้ไม่มีสิทธิที่จะคัดค้านรายได้ของลูกหนี้ที่เกิดขึ้นได้ถึงแม้ลูกหนี้จะมีรายได้ทางอื่นอันจะทำให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้มากขึ้นก็ตาม ซึ่งในประเด็นนี้แสดงว่าศาลสมควรจะเป็นผู้วินิจฉัยถึงประสิทธิภาพของแผนการชำระหนี้ตามกรอบที่กำหนดให้สามารถปฏิบัติตามเมื่อเข้าองค์ประกอบของมาตรการนี้แล้วศาลต้องอนุญาตให้ลูกหนี้ดำเนินการตามแผนการชำระหนี้ต่อไปเท่านั้นเมื่อพิจารณาจะรายได้ที่ลูกหนี้แสดงกับการชำระหนี้คืนที่ต้องมากกว่าการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายโดยส่วนต่างที่มากขึ้นก็อยู่ในดุลพินิจของศาลเป็นสำคัญโดยคำนึงถึงรายได้ของลูกหนี้ในจำนวนที่มากที่สุดที่จะชำระหนี้ตามแผนได้เมื่อหักจากค่าใช้จ่ายที่จำเป็นแล้ว เป็นต้น

การพิจารณาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของเจ้าหนี้ที่จะเป็นแรงจูงใจให้เจ้าหนี้ยอมรับชำระหนี้ตามแผนการชำระหนี้ของลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่มีรายได้ประจำตามแนวคิดข้างต้นว่าการชำระหนี้คืนที่ลูกหนี้ยินยอมที่จะชำระหนี้ต่อไปมากกว่าการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายโดยต้องการจะรักษาทรัพย์สินของตนไว้ เช่น ที่ดิน บ้าน รถยนต์ ทรัพย์สินที่มีคุณค่าอันไม่อาจนำมา

ขายชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ กรณีสำหรับประการแรกที่ลูกหนี้ยินยอมชำระหนี้คืนเต็มตามจำนวนหนี้ทั้งหมดให้แก่เจ้าหนี้ ซึ่งในกรณีดังกล่าวนี้เจ้าหนี้ต้องยินยอมทุกกรณีและปล่อยให้ลูกหนี้ดำเนินการตามแผนการชำระหนี้ต่อไปตามระยะเวลาที่ลูกหนี้เสนอหรือศาลจะกำหนดเงื่อนไขตามความเหมาะสมของรายได้ที่ลูกหนี้มีอยู่ได้ ซึ่งกรณีนี้ไม่น่าจะมีปัญหาแต่อย่างไรนอกจากการขยายระยะเวลาการชำระหนี้ออกไปคล้ายกับการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายเพียงแต่เจ้าหนี้ต้องยอมรับและปฏิบัติตามเท่านั้น

ประเด็นถัดมาที่ต้องพิจารณาคือเมื่อลูกหนี้เข้าสู่มาตรการนี้โดยมีการชำระหนี้บางส่วนที่มีมูลค่าการชำระหนี้มากกว่าการเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย ตามตัวอย่างเดิม คือ ลูกหนี้มีทรัพย์สินทั้งหมดห้าแสนบาทแต่เป็นหนี้เจ้าหนี้อยู่หนึ่งล้านห้าแสนบาทอันเป็นเหตุให้ลูกหนี้ถูกฟ้องเป็นคดีล้มละลายได้ ซึ่งการชำระหนี้ตามแผนที่ลูกหนี้เสนอในระยะเวลาห้าปีตกอยู่ประมาณหกแสนบาท ซึ่งเป็นการชำระหนี้ไม่เต็มจำนวนที่จะทำให้ลูกหนี้ได้รับการปลดหนี้ในจำนวนเก้าแสนบาท ในกรณีเช่นนี้ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่าข้อกำหนดของกฎหมายล้มละลายที่มีหลักในการปลดหนี้ที่ต้องการให้ลูกหนี้ได้มีการชำระหนี้บางส่วนที่เท่ากับทรัพย์สินที่มีอยู่ของลูกหนี้แล้วให้มีการปลดหนี้ในส่วนที่เหลือไปแล้วลูกหนี้ก็ได้รับสิทธิในการเริ่มต้นใหม่ (Fresh Start)

ดังนั้นในกรณีของมาตรการในการช่วยเหลือลูกหนี้ก่อนที่ลูกหนี้ที่มีรายได้ประจำจะตกเป็นบุคคลล้มละลายเมื่อยินยอมชำระหนี้บางส่วนตามสมควรแม้จะชำระหนี้ไม่เต็มตามจำนวนก็ตามเจ้าหนี้ก็ไม่ควรมีสิทธิที่จะคัดค้านหรือโต้แย้งเพราะสิทธิของเจ้าหนี้ได้รับความคุ้มครองพอสมควรซึ่งเป็นการนำเอาแนวคิดของหลัก Chapter 13 ของกฎหมายล้มละลายประเทศอเมริกา มาปรับใช้ที่ไม่ต้องอาศัยมติที่ประชุมเจ้าหนี้มารับรอง เพราะว่าเจ้าหนี้มีประกันที่จะสามารถบังคับทรัพย์สินของลูกหนี้ได้เต็มตามจำนวนหนี้ที่มีอยู่ได้ทั้งหมดจากหลักเกณฑ์ที่กล่าวมาข้างต้นโดยการประเมินจากทรัพย์สินที่ลูกหนี้มีอยู่สำหรับกรณีการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายแต่สำหรับเจ้าหนี้ไม่มีประกันจะได้ประโยชน์พอสมควรจากการชำระหนี้ที่เพิ่มขึ้นจากการขยายระยะเวลาตามมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ นั่นที่เป็นการเหมาะสมตามสมควรแล้วเพียงแต่ให้ศาลดำเนินการพิจารณาตามแผนการชำระหนี้ที่ลูกหนี้เสนอมาว่ามีความเหมาะสมเพียงพอต่อประโยชน์ที่เจ้าหนี้พึงปวง ศาลก็สามารถอนุมัติแผนการชำระหนี้ของลูกหนี้ให้ดำเนินการต่อไปได้ ซึ่งเมื่อแผนการชำระหนี้สำเร็จลงแล้วลูกหนี้ก็จะได้รับการปลดหนี้ในส่วนที่เหลือและยังรักษาทรัพย์สินของลูกหนี้ต่อไป

4.3.3 มาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่ประกอบกิจการ

ประเด็นที่ต้องพิจารณาลำหรับลูกหนี้บุคคลธรรมดาซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่ประกอบกิจการนั้นอยู่ที่รายได้ของบุคคลธรรมดาดังกล่าวที่ไม่สามารถแสดงรายละเอียดได้อย่างชัดเจนว่าการได้มาของรายได้ที่จะเข้ามาในมาตรการนี้จะประเมินรายได้ของลูกหนี้ให้แท้จริงได้อย่างไร การให้ศาลเป็นผู้พิจารณารายได้ของลูกหนี้ที่ประกอบกิจการอาจเป็นการไม่เหมาะสมซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่าในกรณีดังกล่าวนี้ศาลอาจจะเป็นเพียงผู้พิจารณาถึงความสมบูรณ์ของแผนการชำระหนี้ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้เมื่อลูกหนี้ปฏิบัติตามหลักที่กำหนดไว้เป็นที่เรียบร้อยศาลก็มีหน้าที่อนุมัติตามแผนการชำระหนี้เท่านั้นซึ่งแตกต่างจากมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ที่ไม่ประกอบกิจการแต่มีรายได้ประจำ

การกำหนดหลักเกณฑ์ที่เป็นมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่ประกอบกิจการนั้นบุคคลที่จะสามารถพิจารณาถึงรายได้ของลูกหนี้ดังกล่าวได้นั้นสมควรจะเป็นเจ้าหนี้ทั้งปวงที่จะเข้าไปตรวจสอบและพิจารณาแผนการชำระหนี้ของลูกหนี้ได้ดีการให้ศาลเป็นผู้ทำหน้าที่พิจารณาแต่เพียงผู้เดียว ผู้เขียนเห็นว่าในส่วนนี้อาจจะนำหลักเกณฑ์ของการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายและหลักการฟื้นฟูกิจการที่เป็นกรกำหนดหน้าที่ของที่ประชุมเจ้าหนี้ในการพิจารณาและอนุมัติแผนการชำระหนี้ ซึ่งยังมีหลักของกฎหมายล้มละลายประเทศอังกฤษในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลัก "Individual Voluntary Arrangements" ที่มีการกำหนดให้มีที่ประชุมเจ้าหนี้หรือเจ้าหนี้เข้ามาพิจารณาแผนการชำระหนี้ของลูกหนี้ก่อนจะให้ศาลพิจารณาต่อไป โดยกระบวนการดังกล่าวนี้ถือเป็นการกำหนดให้เจ้าหนี้มีสิทธิคัดค้านหรือเห็นชอบของแผนการชำระหนี้ได้ ถ้าหากเจ้าหนี้พิจารณาได้ว่ารายได้ของลูกหนี้ที่ประกอบกิจการเป็นรายได้ของลูกหนี้อย่างแท้จริงหรือตามสภาพเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ในปัจจุบันประกอบกับความสามารถของลูกหนี้ที่จะประกอบกิจการด้วยความสุจริตแล้ว หรือกรณียังต้องมีความขยันในการประกอบกิจการให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่เดิมถ้าหากลูกหนี้ยังต้องการจะรักษากิจการของตนเองไว้รวมทั้งทรัพย์สินที่มีอยู่มากกว่าการเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย เป็นต้น

พิจารณากระบวนการประนอมหนี้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเจ้าหนี้ โดยกำหนดหน้าที่ให้เจ้าหนี้ลงมติจะยอมรับหรือคัดค้านการขอประนอมหนี้ของลูกหนี้และศาลต้องพิจารณาคำขอประนอมหนี้อีกครั้งด้วยซึ่งต้องมีการไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยแล้วเท่านั้น²⁴ การดำเนินการเหล่านี้

²⁴ เรื่องเดียวกัน. หน้า 139.

เป็นการคุ้มครองเจ้าหนี้ระดับหนึ่งที่จะให้เจ้าหนี้ได้พิจารณาสถานะทางการเงินของลูกหนี้ว่าการเสนอคำขอประนอมหนี้มานั้นจะมีความเหมาะสมเพียงพอที่จะทำให้เจ้าหนี้ได้รับการชำระหนี้ได้มากกว่าล้มละลายหรือไม่ สำหรับกรณีการฟื้นฟูกิจการที่กำหนดให้แผนการฟื้นฟูกิจการนั้นจะต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมเจ้าหนี้เสียก่อน แม้กระนั้นก็ตาม ศาลก็จะต้องให้ความเห็นชอบกับแผนซึ่งที่ประชุมเจ้าหนี้ลงมติเห็นชอบด้วยจึงจะมีการดำเนินการตามกระบวนการฟื้นฟูกิจการได้ต่อไป อย่างไรก็ตามในบางประเทศศาลก็อาจไม่จำเป็นต้องให้ความเห็นชอบอีกครั้งหนึ่ง เช่น ประเทศสิงคโปร์ เป็นต้น²⁵ ซึ่งหลักการฟื้นฟูกิจการของกฎหมายล้มละลายในประเทศไทยมีแนวคิดมาจากหลักกฎหมายล้มละลายประเทศอเมริกา ตามหลัก Chapter 11 ที่กำหนดหลักฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ ที่กระบวนการดังกล่าวสามารถใช้ได้กับลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่ประกอบกิจการด้วยโดยกำหนดให้เจ้าหนี้มีส่วนในการพิจารณาแผนการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ในลักษณะของที่ประชุมเจ้าหนี้เช่นเดียวกับลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคล ประกอบกับหลัก Individual Voluntary Arrangements ของประเทศอังกฤษที่กำหนดให้ลูกหนี้ต้องรายงานแผนการชำระหนี้อันเกี่ยวกับทรัพย์สินและหนี้สินของลูกหนี้ต่อที่ประชุมเจ้าหนี้เพื่อพิจารณาแผนการชำระหนี้โดยกำหนดมติที่จะยอมรับหรือไม่ยอมรับแผนการชำระหนี้ของลูกหนี้เท่านั้นซึ่งหลักการดังกล่าวผู้เขียนได้ให้ความเห็นไปแล้วในบทที่ 3 อันเกี่ยวข้องกับเรื่องของหลักกฎหมายต่างประเทศ

สรุปได้ว่าในกรณีของลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่ประกอบกิจการ แม้พิจารณาในส่วนของแหล่งรายได้ที่จะต้องเสนอต่อศาลเพื่อให้ศาลพิจารณานุญาตให้ลูกหนี้ดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้องล้มละลายต้องอาศัยทั้งตัวลูกหนี้ที่ต้องแสดงสถานะทางการเงินที่แน่นอนพอสมควรในการประกอบกิจการว่าตนเองจะสามารถมีรายได้เพียงพอต่อการชำระหนี้ตามแผนการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้พอสมควร และเจ้าหนี้ที่ต้องเข้ามามีส่วนในการพิจารณาความสามารถของลูกหนี้ที่ประกอบกิจการว่ากิจการของลูกหนี้นั้นจะมีความสามารถอย่างแท้จริงตามคำเสนอของลูกหนี้มากน้อยเพียงใด ซึ่งถือเป็นการตรวจสอบจากเจ้าหนี้เป็นหลักโดยที่ศาลจะทำหน้าที่เพียงควบคุมและพิจารณาตามองค์ประกอบของมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ที่ลูกหนี้ต้องปฏิบัติให้เป็นไปอย่างถูกต้องครบถ้วนเท่านั้นจึงจะอนุมัติให้มีการมีการดำเนินการตามแผนการชำระหนี้ต่อไป ซึ่งเมื่อแผนการชำระหนี้สำเร็จลงแล้วลูกหนี้จึงจะได้รับการปลดหนี้ที่เหลืออยู่ได้โดยที่เจ้าหนี้ได้มีโอกาสตรวจสอบความสามารถของการดำเนินธุรกิจมาแล้วแต่ต้นแล้วจึงสมควรให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้สินเดิมได้

²⁵ เรื่องเดียวกัน. หน้า 215.

4.4 มาตรการในการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้องล้มละลาย

กฎหมายล้มละลายของประเทศไทยได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเฉพาะการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้นิติบุคคลขึ้นมานั้นยังไม่ครอบคลุมลูกหนี้ทั่วไปอย่างแท้จริง เพราะการช่วยเหลือลูกหนี้ก่อนจะตกเป็นบุคคลล้มละลายตามแนวคิดของกฎหมายในต่างประเทศ เช่น ประเทศอังกฤษ และประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดมาตรการทางกฎหมายให้ลูกหนี้ทุกรายมีโอกาสได้ฟื้นฟูสภาพปัญหาทางการเงินกับเจ้าหนี้ในระดับหนึ่งมากกว่าการบังคับชำระหนี้เอากับทรัพย์สินของลูกหนี้แต่เพียงอย่างเดียวทั้งนี้เป็นไปตามความเหมาะสม คุณสมบัตินี้ และจำนวนหนี้ที่ลูกหนี้แต่ละรายมีอยู่มาเป็นเกณฑ์ในการใช้มาตรการทางกฎหมายล้มละลายบังคับ ซึ่งในต่างประเทศถือเป็นที่ยอมรับว่ามาตรการในการช่วยเหลือลูกหนี้ก่อนตกเป็นบุคคลล้มละลายก่อให้เกิดผลในทางแก้ไขเศรษฐกิจและสังคมได้ดีในระดับหนึ่ง สมควรที่ประเทศไทยจะได้นำหลักการดังกล่าวมาพิจารณาเพื่อช่วยเหลือลูกหนี้ซึ่งบุคคลธรรมดา โดยการประยุกต์ให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศไทย ที่จะนำมาเพิ่มเติมในหลักกฎหมายล้มละลายของประเทศไทยใน ส่วนที่ขาดหายไปให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยมีการเพิ่มเติมหลักเกณฑ์เข้าไปในกฎหมายล้มละลาย ดังนี้

4.4.1 การกำหนดมาตรการบังคับทางกฎหมาย

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศตามที่ปรากฏในบทที่ 3 และข้อจำกัดของกฎหมายล้มละลายที่ไม่เอื้ออำนวยต่อลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาให้ได้รับโอกาสได้รับความช่วยเหลือบางประการทางกฎหมายเพื่อไม่ให้ตกเป็นบุคคลล้มละลายนั้น นอกจากหลักการและแนวคิดทางกฎหมายล้มละลายในการจัดการกับทรัพย์สินของลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวแล้ว หลักการสำคัญที่จะสามารถช่วยเหลือลูกหนี้ที่จะไม่ให้ตกเป็นบุคคลล้มละลายสมควรต้องมีการกำหนดเป็นมาตรการทางกฎหมายขึ้นมารองรับที่จะช่วยเอื้อประโยชน์และลดอุปสรรคในการช่วยเหลือลูกหนี้ไม่ให้ตกเป็นบุคคลล้มละลายประสบความสำเร็จมากขึ้น ซึ่งเป็นมาตรการในการช่วยเหลือลูกหนี้ที่เป็นการช่วยลดปัญหาในการจัดการหนี้ตามแนวคิดของต่างประเทศและถือเป็นหลักเกณฑ์พื้นฐานที่สมควรนำมาพิจารณากำหนดไว้ในกฎหมายล้มละลายของประเทศไทย

4.4.1.1 การจำกัดสิทธิของเจ้าหนี้และผู้เกี่ยวข้อง

การจำกัดสิทธิของเจ้าหนี้และผู้เกี่ยวข้องถือเป็นมาตรการสำคัญที่มีอยู่ในมาตรการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้องล้มละลายของประเทศสหรัฐอเมริกาและของ

ประเทศอังกฤษที่เป็นมาตรการบังคับหยุดบังคับชำระหนี้ เพราะการปล่อยให้เจ้าหนี้ต่างยังคงสามารถใช้อำนาจเฉพาะตัวบังคับเอากับทรัพย์สินของลูกหนี้ต่อไปจะเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งที่ทำให้แผนการชำระหนี้ของลูกหนี้ไม่ประสบความสำเร็จได้ โดยหลักการของมาตรการดังกล่าวนี้เป็นการสร้างข้อจำกัดหรือเงื่อนไขในการใช้สิทธิหรือใช้อำนาจใดๆ ต่อลูกหนี้หรือที่มีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เรียกว่า “Stay of action against codebtor”²⁶ หรือ “Moratorium for insolvent debtor”²⁷ ซึ่งแบ่งระยะเวลาการใช้มาตรการบังคับหยุดพักชำระหนี้ออกเป็นสองช่วงคือ ในช่วงที่ลูกหนี้ได้มีการยื่นคำร้องขอตามมาตรการจัดการหนี้จนถึงเวลาที่ศาลรับคำร้องขอของลูกหนี้ไว้พิจารณา กับช่วงที่เป็นคำสั่งอนุญาตให้มีการดำเนินการตามมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ซึ่งจะมีผลบังคับตลอดจนกว่าจะมีการยกเลิก หรือดำเนินการตามแผนการชำระหนี้เป็นที่เรียบร้อยหรือศาลมีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใด สำหรับเจ้าหนี้ที่ถูกบังคับตามมาตรการบังคับหยุดพักชำระหนี้ นั้นจะรวมทั้งเจ้าหนี้ที่มีหลักประกัน และไม่มีหลักประกัน รวมทั้งเจ้าของทรัพย์สินภายใต้สัญญาเช่า สัญญาเช่าซื้อ และสัญญาซื้อขายที่มีเงื่อนไขหรือเงื่อนไขในการโอนกรรมสิทธิ์ หรือที่มีข้อสงวนสิทธิ (Retention of agreement) ซึ่งเป็นการห้ามเจ้าหนี้และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลายฟ้องร้องเพื่อบังคับชำระหนี้แก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ การห้ามฟ้องลูกหนี้ในคดีล้มละลาย อันเป็นมาตรการที่ห้ามเจ้าหนี้ใช้สิทธิตามกฎหมายของแต่ละคน เป็นผลทำให้เจ้าหนี้ทุกคนจำต้องเข้าร่วมในการช่วยเหลือลูกหนี้และมีผลทำให้กระบวนการดังกล่าวมีลักษณะเป็นการทำเพื่อประโยชน์ของคนทุกคนในคราวเดียวกัน (Collective)²⁸ และรวมทั้งการจำกัดสิทธิของเจ้าของทรัพย์สินที่ต้องการจะเรียกคืนจากลูกหนี้ดังกล่าวด้วย

เจ้าหนี้และผู้เกี่ยวข้องไม่อาจใช้สิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ของลูกหนี้ภายใต้มาตรการดังกล่าว ซึ่งการจำกัดสิทธินี้รวมถึงห้ามไม่ให้เจ้าหนี้มีประกันบังคับเอากับทรัพย์สินที่เป็นประกันได้เช่นเดียวกันเพราะในที่สุดแล้วเจ้าหนี้มีประกันยอมจะได้ชำระหนี้ในหนี้ที่มีประกันได้อย่างครบถ้วนเมื่อลูกหนี้ได้ดำเนินการตามแผนการชำระหนี้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว เหตุผลในการจำกัดสิทธิทางกฎหมายของเจ้าหนี้เพื่อให้ลูกหนี้ยังไม่ต้องสูญเสียทรัพย์สินของตนเองอย่างทันทีและรอให้มีการประนอม

²⁶ 11 U.S.C., Sec. 1301

²⁷ Insolvency Act 1986, section 254.

²⁸ วิศิษฐ์ วิศิษฐ์สรอรรถ, กฎหมายฟื้นฟูกิจการ (กรุงเทพฯ: บริษัทวิศิษฐ์สรอรรถ (ฝ่ายการพิมพ์), 2543), หน้า 18.

หนี้ของลูกหนี้จนถึงการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้หนี้ตามแผนการชำระหนี้ที่อาศัยจากรายได้ที่เกิดขึ้น
 ในอนาคตและถือเป็นกรณีที่ลูกหนี้ยังไม่สมควรล้มละลายตามกฎหมายล้มละลายในทันที อีกทั้งยังเป็น
 เป็นแรงจูงใจให้ลูกหนี้เปิดเผยทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้อย่างแท้จริงและกำหนดให้มีการชำระหนี้
 ตามส่วนที่เพียงพอและเป็นธรรมกับเจ้าหนี้ตามจำนวนหนี้ภายใต้แผนการชำระหนี้เพื่อไม่ให้ลูกหนี้
 ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลาย

ดังนั้นการจำกัดสิทธิของเจ้าหนี้และผู้ที่เกี่ยวข้องจึงเป็นมาตรการทางกฎหมายที่
 สำคัญอย่างยิ่ง ทั้งนี้เนื่องจากหากอนุญาตหรือยินยอมให้มีการใช้สิทธิของเจ้าหนี้และผู้ที่เกี่ยวข้อง
 แล้วย่อมเป็นอุปสรรคต่อการช่วยเหลือลูกหนี้ไม่ให้ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งในต่างประเทศ
 ต่างได้กำหนดไว้เป็นทำนองเดียวกัน และเป็นจุดแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างหลักกฎหมาย
 ล้มละลาย กับมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ซึ่งมีขอบเขตกว้างขวางกว่าในคดีล้มละลาย อย่างไรก็ตาม
 มาตรการบังคับหยุดพักชำระหนี้นี้เป็นมาตรการที่รุนแรงอันจะทำให้เกิดผลเสียต่อเจ้าหนี้และ
 ผู้ที่เกี่ยวข้องได้มากที่สุด กฎหมายจึงต้องกำหนดหลักเกณฑ์ที่บรรเทาผลกระทบจากมาตรการ
 ดังกล่าวโดยเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนได้เสียยื่นคำร้องขอของบรรเทาซึ่งศาลจะเป็นผู้ใช้ดุลพินิจในการ
 แก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือปลดปล่อยข้อจำกัดดังกล่าวได้ตามสมควร และข้อจำกัดสิทธิที่เกิดขึ้นต้อง
 อยู่ภายใต้หลักการคุ้มครองเจ้าหนี้และผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอด้วย

4.4.1.2 การให้ความคุ้มครองแก่สิทธิของเจ้าหนี้และผู้เกี่ยวข้อง

การให้ความคุ้มครองสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้และผู้เกี่ยวข้องจัดเป็นมาตรการ
 อีกประการหนึ่งที่มีอยู่ในมาตรการทางกฎหมายล้มละลายของต่างประเทศ ตามแนวคิดของ
 กฎหมายล้มละลายที่ยังคงรักษาผลประโยชน์ของเจ้าหนี้ไว้โดยเป็นการนำมาใช้เพื่อคุ้มครองสิทธิ
 ของผู้ได้รับผลกระทบจากมาตรการบังคับหยุดพักชำระหนี้ ได้แก่ เจ้าหนี้ เจ้าของทรัพย์สิน และ
 คู่สัญญาอื่นๆ ของลูกหนี้ที่เป็นการยอมรับถึงสิทธิที่มีอยู่ตามกฎหมายแพ่งสามัญทั่วไป อีกทั้งยังเป็น
 เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลายในการเข้าร่วมกระบวนการช่วยเหลือ
 ลูกหนี้ สำหรับแนวทางในการคุ้มครองผู้ที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการดังกล่าวนี้มีรายละเอียดที่มี
 หลักสำคัญที่จะพิจารณา ดังนี้

การคุ้มครองในกรณีทั่วไป²⁹ คือ การคุ้มครองเจ้าหนี้หรือเจ้าของทรัพย์สินที่ถูกจำกัดสิทธิ หรือมีการเปลี่ยนแปลงสิทธิที่มีอยู่ตามกฎหมายแพ่งสามัญทั่วไป ที่กำหนดให้เจ้าหนี้ที่มีประกันยังคงได้รับการประกันชำระหนี้จากทรัพย์สินเต็มตามจำนวนหนี้เดิม โดยอาจจะเป็นกรณีอนุญาตให้เจ้าหนี้มีสิทธิยึดทรัพย์สินอื่นใดซึ่งมีมูลค่าไม่น้อยกว่าหลักประกันเดิมไว้แทน หรือ การกำหนดให้เจ้าหนี้มีประกันมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนตามลำดับแห่งบุริมสิทธิ กับ การคุ้มครองในกรณีได้รับความเสียหายอย่างไม่เป็นธรรม คือ ความเสียหายดังกล่าวเกิดจากการกระทำของผู้ดูแลแผนการชำระหนี้ ซึ่งศาลจะเป็นผู้พิจารณาและออกคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อเป็นการแก้ไขและเยียวยาเจ้าหนี้หรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้ตามสมควรตามมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้

4.4.1.3 สิทธิและหน้าที่ของผู้ดูแลแผนการชำระหนี้

ในหลักกฎหมายต่างประเทศจะกำหนดผู้ดูแลและจัดการแผนชำระหนี้ของลูกหนี้ที่เรียกว่า "Trustee" หรือ "The nominee" ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติของลูกหนี้ที่ยื่นคำร้องขอเข้ามา โดยบุคคลที่จะเข้ามาเป็นผู้ดูแลแผนดังกล่าวต้องได้รับการแต่งตั้งจากศาล ซึ่งถือเป็นบุคคลที่สำคัญในการจัดการกับแผนชำระหนี้ที่ต้องให้คำแนะนำลูกหนี้ในการเสนอรายละเอียดของแผนการชำระหนี้ตามที่กฎหมายกำหนด การให้คำปรึกษาในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดที่จะทำให้แผนการชำระหนี้ประสบความสำเร็จ และมีหน้าที่เสนอความเห็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับลูกหนี้เพื่อให้ศาลได้พิจารณาในเบื้องต้นว่าสมควรให้ลูกหนี้ดำเนินการตามแผนการชำระหนี้หรือไม่ ซึ่ง ผู้ดูแลแผน มีอำนาจเป็นการทั่วไปที่จะจัดการกับแผนชำระหนี้ให้เกิดความสงบเรียบร้อย และเป็นคนกลางในการรับเงินตามแผนไปให้แก่เจ้าหนี้ตามสัดส่วนที่กำหนดไว้ในแผนการชำระหนี้ เป็นต้น

²⁹ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/13 "เจ้าหนี้และบุคคลซึ่งถูกจำกัดสิทธิตามมาตรา 90/12 อาจยื่นคำร้องต่อศาลที่รับคำร้องขอเพื่อให้มีคำสั่งแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกข้อจำกัดสิทธิของตนตามมาตรา 90/12 ได้ หากการจำกัดสิทธิของผู้ร้องนั้น

(1)

(2) มิได้ให้ความคุ้มครองสิทธิของเจ้าหนี้มีประกันอย่างเพียงพอ"

4.4.1.4 สิทธิและหน้าที่ของลูกหนี้

ลูกหนี้มีทั้งสิทธิและหน้าที่ (Rights and powers of debtor) โดยจะมีหน้าที่จัดทำแผนชำระหนี้เสนอผู้ดูแลแผน และการจัดทำแผนชำระหนี้นั้นลูกหนี้มีสิทธิที่จะประกอบอาชีพตามปกติ หรือบุคคลที่ประกอบกิจการอยู่ก็สามารถประกอบธุรกิจต่อไปได้ แต่ทั้งนี้การเสนอแผนการชำระหนี้สมควรต้องกำหนดเวลาที่ต้องทำให้เรียบร้อยเพื่อเกิดความรวดเร็ว ซึ่งลูกหนี้ต้องเป็นผู้กำหนดรายละเอียดของแผนการชำระหนี้พร้อมกับยังเป็นผู้จัดการแผนการชำระหนี้ทั้งหมดด้วย เพียงแต่อยู่ภายใต้ผู้ดูแลอีกทอดหนึ่ง สำหรับการกระทำทุกอย่างอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้นั้นต้องอยู่ในความดูแลของผู้ดูแลแผนการชำระหนี้เป็นสำคัญพร้อมกับต้องแจ้งรายละเอียดต่างๆให้ทราบเพื่อผู้ดูแลแผนการชำระหนี้พิจารณาอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งในขั้นตอนที่ทางปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ทั่วไปของกฎหมายล้มละลายที่เกี่ยวข้องกับอำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้เป็นผู้ดูแลแผนการชำระหนี้ของลูกหนี้ดังกล่าว อย่างไรก็ตามศาลก็มีส่วนสำคัญในการตรวจสอบลูกหนี้ตามมาตรการนี้ได้ตลอดเวลา รวมทั้งผู้ดูแลแผนการชำระหนี้ต้องรายงานพฤติกรรมของลูกหนี้ให้ศาลทราบเพื่อจะได้มีคำสั่งตามสมควรต่อไป เป็นต้น

ลูกหนี้สามารถใช้สิทธิทางศาลได้เฉพาะในกรณีที่มีข้อโต้แย้งกับบุคคลที่เกี่ยวข้องอันไม่ใช่เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้เป็นหลัก หรืออาจจะถูกฟ้องจากบุคคลที่มีส่วนได้เสียจากการกระทำของลูกหนี้โดยตรง เช่น คดีเกี่ยวกับการละเมิดทรัพย์สินหรือ ร่างกายของบุคคลอื่น ซึ่งเป็นแนวคิดที่ให้ลูกหนี้สามารถต่อสู้คดีได้โดยตนเองเพราะเหตุดังกล่าวไม่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของลูกหนี้โดยตรง ประกอบกับการดำเนินคดีที่ลูกหนี้สามารถต่อสู้ได้โดยตนเองเท่านั้นไม่ใช่อำนาจของเจ้าหนี้ผู้ดูแลแผนการชำระหนี้ตามหลักทั่วไปของกฎหมายอันเกี่ยวกับบุคคล พร้อมทั้งกำหนดให้ลูกหนี้สามารถเข้ามาบริหารแผนการชำระหนี้ได้ตลอดเวลา นับแต่ศาลได้อนุมัติแผนการชำระหนี้แล้วตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ในแผนการชำระหนี้ และลูกหนี้ยังมีสิทธิที่จะคัดค้านหรือโต้แย้งหนี้บางส่วนหรือทั้งหมดของเจ้าหนี้บางประเภทที่ขอรับชำระหนี้เข้ามาตามกระบวนการนี้โดยการที่ให้สิทธิและหน้าที่แก่ลูกหนี้เพื่อให้โอกาสลูกหนี้ได้พิจารณานี้ได้พอสมควรเพราะเป็นผู้รับผิดชอบหนี้ที่เจ้าหนี้เรียกร้องเข้ามาและต้องดำเนินการชำระหนี้ต่อไปในอนาคต จากหลักเกณฑ์นี้ถือเป็นผลดีเพราะลูกหนี้น้อยมีฐานะทางการเงิน และทรัพย์สินของตน อันอาจจะคาดการณ์ถึงแนวทางการช่วยเหลือลูกหนี้ที่ลูกหนี้ต้องเป็นผู้มีรายได้จากการทำงานให้สามารถดำเนินการตามแผนชำระหนี้ได้เสร็จเรียบร้อยตามวัตถุประสงค์ของมาตรการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ต้องล้มละลายอย่างแท้จริง

4.4.1.5 การยกเลิกมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้

การยกเลิกมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้มีความหมายรวมถึงการสิ้นสุดของ ข้อบังคับและหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่มาตรการดังกล่าวนี้ได้เอื้อประโยชน์ต่อลูกหนี้ที่ยังคงรักษาทรัพย์สิน ของตนเองได้และการตกเป็นบุคคลล้มละลาย การสิ้นสุดของมาตรการดังกล่าวเป็นผลให้การ บังคับหยุดพักชำระหนี้สิ้นสุดลงไปด้วยโดยปริยาย และการยกเลิกกระบวนการช่วยเหลือลูกหนี้ที่มี ขึ้นภายใต้กฎหมายล้มละลายอาจเกิดขึ้นได้ 2 กรณี คือ ลูกหนี้ได้ดำเนินการตามแผนการชำระหนี้ ได้ครบถ้วนเป็นเหตุให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้ทั้งปวงตามแผนการชำระหนี้ กับอีกประการหนึ่งเกิด จากการที่ลูกหนี้ไม่อาจดำเนินการตามแผนชำระหนี้อันเนื่องมาจากสถานการณ์ทางการเงินของ ลูกหนี้เปลี่ยนไป หรือเกิดจากเหตุฉ้อฉลของลูกหนี้ที่ผู้ดูแลแผนหรือผู้มีส่วนได้เสียในแผนการชำระหนี้ ยื่นคำร้องต่อศาล หรือเป็นกรณีที่ศาลได้เห็นเองหรือผู้ดูแลแผนได้รายงานต่อศาลในเหตุที่การ ดำเนินการตามแผนการชำระหนี้ต่อไปอาจจะทำให้ได้รับความเสียหายมากขึ้น

ประเด็นที่พิจารณาจะอยู่ในส่วนของการยกเลิกมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ที่ ลูกหนี้ไม่สามารถดำเนินการตามแผนชำระหนี้ให้สำเร็จลงได้โดยสมบูรณ์ซึ่งก่อให้เกิดมาตรการทาง กฎหมายอย่างอื่นเข้ามาดำเนินการแทน และเป็นมาตรการบังคับที่ลูกหนี้ต้องยอมรับ คือ จากข้อ สันนิษฐานเบื้องต้นของมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ที่แสดงให้เห็นว่าลูกหนี้ต้องตกอยู่ในสภาพหนี้สิน ล้นพันตัวอยู่ก่อนแล้วแต่ต้องการจะรักษาทรัพย์สินของตนพร้อมกับเสนอการชำระหนี้ภายใต้ แผนการชำระหนี้ เมื่อลูกหนี้ไม่อาจดำเนินการตามแผนดังกล่าวได้แล้วลูกหนี้จึงต้องเข้าสู่กระบวนการ ชำระหนี้ตามกฎหมายล้มละลาย ซึ่งทรัพย์สินที่ลูกหนี้มีอยู่จะถูกนำมาชำระหนี้ตามความ ผูกพันในหนี้เดิมทั้งหมด และผลการบังคับตามแผนการชำระหนี้ของลูกหนี้จะไม่มีผลผูกพันต่อ เจ้าหนี้ต่อไป ดังนั้นลูกหนี้จำเป็นต้องพิจารณาแผนการชำระหนี้ที่สามารถปฏิบัติได้อย่างแท้จริงตาม สภาพทางการเงินของลูกหนี้เป็นเกณฑ์ มากกว่าการจะใช้มาตรการดังกล่าวเพียงเพื่อขยายระยะเวลา การชำระหนี้ในเบื้องต้นเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามเมื่อมีการยกเลิกมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ แล้วสมควรจะให้อำนาจศาลที่จะมีคำสั่งอย่างอื่นที่เหมาะสมแก่ลูกหนี้ต่อไปได้มิใช่จำกัดให้ลูกหนี้ ต้องล้มละลายในทันทีเท่านั้น

4.4.2 กระบวนการตามมาตรการในการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้องล้มละลาย

สำหรับมาตรการในการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้องล้มละลาย ผู้เขียนมีความเห็นว่าการกำหนดกระบวนการดังกล่าวสมควรที่จะเพิ่มเติมแยกออกมาเป็นเอกเทศเช่นเดียวกับการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่ใช้เฉพาะกับนิติบุคคล โดยการกำหนดให้มาตรการดังกล่าวเป็นการใช้สิทธิเฉพาะลูกหนี้ที่สมัครใจ (Voluntary Arrangements)* เข้ามาดำเนินการตามมาตรการในการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ต้องล้มละลายเท่านั้น เพราะมาตรการดังกล่าวนี้ลูกหนี้ต้องมีความประสงค์อย่างแท้จริงที่จะต้องการได้รับประโยชน์จากมาตรการดังกล่าวมากกว่าการตกเป็นบุคคลล้มละลาย ทั้งนี้แผนการชำระหนี้ต้องอาศัยรายได้ที่มีขึ้นในอนาคตเป็นหลักสำคัญซึ่งลูกหนี้เท่านั้นที่ต้องพิจารณาถึงความจำเป็นมากกว่าเจ้าหนี้ที่ต้องการเพียงใช้สิทธิบังคับชำระหนี้เท่านั้น และมาตรการนี้เป็นมาตรการทางกฎหมายที่ต้องให้เจ้าหนี้เข้ามาดำเนินการร่วมกับลูกหนี้โดยไม่สมัครใจหรือในเชิงบังคับเจ้าหนี้ ดังนั้นการเริ่มต้นของมาตรการในการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ต้องล้มละลายจึงต้องมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ที่สำคัญ

4.4.2.1 คุณสมบัติและเงื่อนไขของลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาในการยื่นคำร้องขอตามมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้

ลูกหนี้ที่ต้องถูกเจ้าหนี้บังคับชำระหนี้ต้องเป็นลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่มีหนี้เกิดขึ้นจากหนี้บริโภคต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับหนี้มีประกัน เช่น หนี้ที่มีการค้ำประกันจำนองในตัวอย่าง อสังหาริมทรัพย์ ไม่ว่าจะเป็นที่ดิน บ้าน ที่ผูกพันตามสัญญาซื้อขาย เช่าซื้อ หรือมีเงื่อนไขในการมอบกรรมสิทธิ์ กับหนี้ที่ไม่มีประกัน เช่น หนี้อันเกิดจากการใช้บัตรเครดิตของสถาบันการเงินต่างๆ หนี้สินเชื่อส่วนบุคคลเพื่อซื้อบ้าน หรือรถยนต์ เป็นต้น ซึ่งการเกิดหนี้ดังกล่าวยังรวมทั้งหนี้ที่เกิดจากการประกอบกิจการทั่วไปของบุคคลธรรมดาด้วย โดยลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้องมีสถานะทางการเงินที่เข้ามาในอนาคตได้อย่างสม่าเสมอเป็นประจำและถือเป็น "เหตุอันสมควร" ที่ลูกหนี้สามารถปฏิบัติการชำระหนี้คืนให้แก่เจ้าหนี้ได้ตามมาตรการดังกล่าวนี้เป็นสำคัญ ทั้งนี้การที่ลูกหนี้

* การร้องขอต่อศาลนั้นเริ่มต้นจากบุคคลที่กฎหมายกำหนดให้ยื่นคำร้องต่อศาลเท่านั้น ซึ่งในกรณีของมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ที่เป็นการจัดการหนี้ สมควรที่จะให้ลูกหนี้เป็นผู้ร้องขอต่อศาลให้มีการดำเนินกระบวนการจัดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ ซึ่งจะมีลักษณะที่แตกต่างไปจากส่วนของกระบวนการล้มละลาย

มีรายได้ที่เกิดขึ้นในอนาคตไม่จำเป็นต้องเป็นรายได้จากการทำงานประจำแต่เพียงอย่างเดียว และรวมถึงลูกหนี้ที่ประกอบกิจการทั่วไปที่จะสามารถแสดงให้เห็นได้ว่าถ้าลูกหนี้ดำเนินการโดยไม่ตกเป็นบุคคลล้มละลายแล้วลูกหนี้มีหนทางจะชำระหนี้คืนให้แก่เจ้าหนี้ภายใต้แผนการชำระหนี้ได้ตามระยะเวลาที่กำหนด

สำหรับเงื่อนไขในการยื่นคำร้องขอตามมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ ลูกหนี้ต้องอยู่ในสภาพที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายล้มละลายที่ลูกหนี้ต้องมีหนี้เกินหนึ่งล้านบาท แต่อย่างไรก็ตามการกำหนดจำนวนเงินสูงสุดที่ลูกหนี้พึงจะชำระหนี้ในแผนการชำระหนี้ตามมาตรการดังกล่าวนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าโดยหลักของการเสนอแผนการชำระหนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายๆ อย่างที่ศาลจะเป็นผู้พิจารณาถึงความเหมาะสมในการชำระหนี้คืนของลูกหนี้เป็นกรณีไป ตามสภาพทรัพย์สินที่มีอยู่ของลูกหนี้ว่าลูกหนี้มีความสามารถในการชำระหนี้คืนได้มากน้อยต่างกัน โดยลูกหนี้ต้องการรักษาทรัพย์สินของตนเองไว้บางส่วนและอีกส่วนหนึ่งสามารถนำมาเพิ่มในแผนการชำระหนี้ได้ ทำให้แผนการชำระหนี้สามารถปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ดังนั้นเงื่อนไขของการกำหนดจำนวนเงินที่เป็นหนี้จำนวนแน่นอนและลูกหนี้ยอมรับในมูลหนี้ดังกล่าวนี้สมควรกำหนดเฉพาะจำนวนหนี้ตามกฎหมายล้มละลายที่บัญญัติไว้เป็นหลักเกณฑ์ขั้นต่ำที่จะทำให้ลูกหนี้มีสิทธิร้องขอเข้าจัดการหนี้ตามมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาได้ ผู้ร้องขอจะต้องเสียค่าขึ้นศาลและวางเงินประกันค่าใช้จ่ายต่อศาลในขณะที่ยื่นคำร้องขอด้วย หากผู้ร้องขอไม่วางเงินประกันจำนวนดังกล่าว หรือในจำนวนที่ศาลเรียกเพิ่มเติมแล้ว อาจถือถือว่าทิ้งคำร้อง หรือศาลอาจมีคำสั่งยกเลิกกระบวนการจัดการหนี้ของลูกหนี้ได้ ซึ่งเป็นการนำหลักเกณฑ์ในกระบวนการฟื้นฟูกิจการมาพิจารณา

4.4.2.2 การกำหนดรายละเอียดของคำร้องขอตามมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้

ความมีหนี้สินล้นพ้นตัวของลูกหนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ที่มีการแก้ไขใหม่ ที่แสดงให้เห็นถึงการมีทรัพย์สินน้อยกว่าหนี้สินของลูกหนี้และพฤติการณ์อันเป็นข้อสันนิษฐานถึงความมีหนี้สินล้นพ้นตัวด้วย การเสนอรายชื่อเจ้าหนี้ที่ลูกหนี้เป็นหนี้อยู่ โดยพิจารณาจากหลักเกณฑ์ตามกฎหมายฟื้นฟูกิจการที่กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ อันได้แก่ทั้ง เจ้าหนี้มีประกัน เจ้าหนี้ไม่มีประกัน เจ้าหนี้ที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระหนี้แต่มีหนี้อยู่แน่นอน ซึ่งเมื่อรวมจำนวนหนี้ทั้งหมดแล้วต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท เหตุอันสมควรที่จะให้ลูกหนี้ดังกล่าวได้รับการช่วยเหลือไม่ให้อัตโนมัติตกเป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งถือเป็นเหตุผลสำคัญที่ต้องแสดงไว้อย่างชัดเจนของแหล่งรายได้ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตว่าลูกหนี้ไม่สมควรตกเป็นบุคคล

ล้มละลายเพราะมีโอกาสที่จะชำระหนี้คืนเจ้าหนี้มากกว่าการบังคับเอาทรัพย์สินของลูกหนี้แต่เพียงอย่างเดียว โดยการแสดงให้เห็นถึงจำนวนเงินที่เป็นรายได้ และค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตแล้ว สามารถมีเงินที่ชำระหนี้คืนให้แก่เจ้าหนี้ได้สำหรับหนี้สินที่มีอยู่ โดยการชำระหนี้สินนั้นต้องมากกว่า การเฉลี่ยทรัพย์สินในคดีล้มละลายหรืออย่างน้อยเป็นการชำระหนี้คืนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนหนี้ที่มีทั้งหมด ซึ่งศาลจะเป็นผู้พิจารณาต่อไป

การรายงานทรัพย์สินและหนี้สินของลูกหนี้ ที่ลูกหนี้ต้องแสดงรายละเอียดของทรัพย์สินและหนี้สินทั้งหมดที่มีอยู่เพื่อให้ศาลได้พิจารณาประกอบกับแผนการชำระหนี้ว่าสมควรให้ลูกหนี้ดำเนินการแผนได้หรือไม่อย่างไร ซึ่งลูกหนี้ต้องแสดงทรัพย์สินเป็นไปโดยแท้จริงถ้ากรณีที่ลูกหนี้ปกปิดทรัพย์สินแล้วอาจจะทำให้ศาลมีคำสั่งยกเลิกมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ในภายหลังได้ และตกเป็นบุคคลล้มละลายในทันที พร้อมกับรายชื่อเจ้าหนี้ ซึ่งลูกหนี้มีหน้าที่แสดงรายชื่อเจ้าหนี้พร้อมที่อยู่ของเจ้าหนี้ เพื่อที่ศาลจะได้แจ้งให้เจ้าหนี้ดังกล่าวรับทราบได้และบังคับให้เจ้าหนี้เข้ามาสู่มาตรการช่วยเหลือลูกหนี้และให้โอกาสเจ้าหนี้คัดค้านการเข้าสู่มาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ก่อนที่ศาลจะอนุมัติแผนการชำระหนี้ของลูกหนี้

4.4.2.3 การกำหนดรายละเอียดของแผนการชำระหนี้

แผนการชำระหนี้ที่ต้องเสนอต่อศาลต้องประกอบด้วยรายการดังต่อไปนี้ คือ การเสนอเหตุผลที่จะขอเข้าสู่มาตรการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ต้องล้มละลาย และรายละเอียดแห่งทรัพย์สิน หนี้สินและภาระผูกพันต่างๆ ของลูกหนี้ในขณะที่ลูกหนี้ได้ยื่นคำร้องขอเข้ามาตามมาตรการนี้ โดยการกำหนดวิธีการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้องล้มละลาย คือ การกำหนดขั้นตอนของแผนการชำระหนี้ตามมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ และกำหนดให้แผนการชำระหนี้ต้องแสดงรายละเอียดของที่มาของรายได้ที่คาดการณ์ว่าลูกหนี้จะได้รับในอนาคตเป็นประจำและการแก้ไขสิทธิของเจ้าหนี้มีประกันและเจ้าหนี้ไม่มีประกัน เว้นแต่สิทธิเรียกร้องในหนี้ที่เกี่ยวกับการบังคับจำนองที่ต้องมีอยู่ตามปกติ พร้อมทั้งรายละเอียดของการดำเนินการและการบังคับสิทธิเมื่อเกิดกรณีการไม่สามารถปฏิบัติตามแผนได้ การชำระหนี้ต่อหนี้ที่ไม่มีประกันในจำนวนที่กำหนดไว้ในแผนการชำระหนี้และกำหนดกลุ่มของเจ้าหนี้ไม่มีประกันที่จะได้รับชำระหนี้คืนตามส่วนของสิทธิเรียกร้องในหนี้อย่างเท่าเทียมกัน พร้อมทั้งการจัดเตรียมผลการชำระหนี้เมื่อมีการชำระหนี้สิ้นสุดตามแผนการชำระหนี้ที่มีต่อหนี้มีประกันและหนี้ไม่มีประกันและรายละเอียดการชำระหนี้ของสิทธิเรียกร้องที่อยู่ภายใต้แผนการชำระหนี้ ที่เป็นการยอมรับ หรือการปฏิเสธในสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้

การเสนอรายละเอียดการชำระหนี้ทั้งหมดหรือบางส่วนให้แก่เจ้าหนี้ตามสัดส่วนที่มีต่อทรัพย์สินของลูกหนี้ และการจัดเตรียมการมอบสิทธิเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ไว้ภายใต้แผนการชำระหนี้ เพื่อเป็นประกันต่อเจ้าหนี้ การกำหนดข้อตกลงที่จำเป็นอันสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามแผนการชำระหนี้ที่ลูกหนี้ต้องการจะมีไว้ในแผนการชำระหนี้ ทั้งนี้การเสนอแผนการจัดการหนี้เพื่อจะชำระหนี้คืนให้แก่เจ้าหนี้ต้องมีระยะเวลาในการดำเนินการไม่เกิน 5 ปี และสามารถขอให้ศาลขยายเวลาได้อีก 2 ครั้งละไม่เกิน 1 ปี เท่านั้น

4.4.2.4 การคัดค้านแผนการชำระหนี้โดยเจ้าหนี้และผู้เกี่ยวข้อง

ในกรณีที่เจ้าหนี้ หรือผู้มีส่วนได้เสียได้พิจารณาแผนการชำระหนี้ของลูกหนี้ที่เสนอต่อศาลก่อนที่ศาลจะมีการอนุมัติแผนการชำระหนี้ของลูกหนี้ ศาลจะให้โอกาสบุคคลที่เกี่ยวข้องกับแผนการชำระหนี้ได้มีโอกาสคัดค้านรายการในแผนของลูกหนี้ได้ ซึ่งศาลจะต้องทำการไต่สวนหรือพิจารณาถึงความจริงว่าแผนการชำระหนี้ของลูกหนี้ได้จัดทำขึ้นมานั้นได้ให้ประโยชน์ที่เป็นธรรมทั้งเจ้าหนี้ หรือลูกหนี้ ที่เท่าเทียมกันหรือไม่อย่างไร ทั้งนี้ศาลไม่จำเป็นต้องพิจารณาคำคัดค้านของเจ้าหนี้หรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้ ถ้าปรากฏว่าแผนการชำระหนี้ดังกล่าวได้เสนอให้มีการชำระหนี้แก่เจ้าหนี้มากกว่าผลประโยชน์จากการบังคับชำระหนี้ตามกระบวนการล้มละลาย

สำหรับกรณีที่ลูกหนี้เป็นผู้ประกอบกิจการที่มีการเสนอแหล่งรายได้เข้ามาให้ศาลพิจารณานั้นจะมีความแตกต่างจากลูกหนี้ที่ไม่ประกอบกิจการแต่มีรายได้ที่แน่นอนเป็นประจำ ซึ่งศาลสามารถตรวจสอบได้เองจากแหล่งรายได้ที่มีอยู่ของลูกหนี้ดังกล่าวอันทำให้ศาลสามารถวินิจฉัยได้โดยตลอดว่ามีเหตุสมควรให้ลูกหนี้ดำเนินการตามแผนการชำระหนี้โดยทันทีเมื่อเข้าหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่ลูกหนี้ที่ประกอบกิจการนั้นศาลไม่สามารถเข้าไปพิจารณาได้ถึงความสามารถในการประกอบกิจการของลูกหนี้ได้อย่างแน่นอน ดังนั้นในส่วนของลูกหนี้ที่ประกอบกิจการสมควรที่ต้องมีวิธีจัดการพิเศษออกไป คือ การกำหนดให้แผนการชำระหนี้มีการผ่านมติที่ประชุมเจ้าหนี้ หรือถ้ามีเจ้าหนี้รายเดียวก็ให้เจ้าหนี้เป็นผู้พิจารณาถึงความเหมาะสมของรายได้ที่ลูกหนี้เสนอเข้ามาว่าลูกหนี้ใช้ความสามารถในการประกอบกิจการได้มากกว่าเดิมที่จะทำให้มีรายได้มากขึ้นหรือไม่อย่างไร เพื่อให้ทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ได้เสนอเหตุผลต่างๆ ต่อศาลในกรณีที่ลูกหนี้ไม่ได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เต็มตามจำนวนที่มีอยู่เดิม โดยศาลจะเป็นผู้พิจารณาถึงความเหมาะสมโดยนำเอาเหตุผลของเจ้าหนี้มาประกอบตามหลักที่กำหนดไว้เป็นเงื่อนไขที่เจ้าหนี้จะต้องได้รับชำระหนี้มากกว่าการที่ลูกหนี้เข้าสู่กระบวนการล้มละลายหรือไม่เท่านั้น ซึ่งถ้าเข้าเงื่อนไขดังกล่าวแล้วศาลต้องอนุญาตให้ลูกหนี้ดำเนินการตามแผนการชำระหนี้ต่อไป

4.4.2.5 การอนุมัติแผนการชำระหนี้

การที่ศาลจะอนุมัติแผนการชำระหนี้ (Confirmation of plan) ได้นั้น โดยทั่วไปแล้วจำเป็นที่ศาลต้องพิจารณารายละเอียดตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ดังนี้ คือ รายละเอียดในแผนต้องครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด ที่ต้องให้ลูกหนี้จัดทำเสนอต่อศาล และ การจัดแผนการชำระหนี้ของลูกหนี้ ลูกหนี้ต้องใช้สิทธิโดยสุจริตซึ่งศาลจะพิจารณาจากรายงานของผู้ดูแลแผน และ แผนการชำระหนี้ต้องให้ประโยชน์แก่เจ้าหนี้ได้ดีกว่ากระบวนการล้มละลาย และ แผนการชำระหนี้ต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้มีสิทธิในหนี้ที่มีประกันที่แผนการชำระหนี้ยังคงรักษาสหสิทธิของเจ้าหนี้ดังกล่าวที่จะได้รับชำระหนี้ตามปกติ และแผนการชำระหนี้ที่ลูกหนี้เสนอมานั้นต้องคาดการณ์ได้ว่าจะสามารถปฏิบัติได้และสำเร็จตามแผนดังกล่าวได้พอสมควรโดยอาศัยเงื่อนไขที่ลูกหนี้ต้องมีรายได้เป็นประจำและแน่นอนพร้อมแหล่งรายได้ที่รับรองได้ว่าลูกหนี้ยังมีความสามารถที่จะหาเงินหรือรายได้มาชำระหนี้ตามแผนการชำระหนี้ของลูกหนี้ได้ต่อไปในอนาคต รวมทั้งลูกหนี้จะต้องได้ดำเนินการชำระค่าธรรมเนียมในการเข้าสู่มาตรการช่วยเหลือลูกหนี้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

กรณีสำหรับลูกหนี้ที่ประกอบกิจการนั้นการพิจารณาของศาลแต่เพียงอย่างเดียวเกี่ยวกับรายได้ในอนาคตของลูกหนี้ไม่สามารถพิจารณาได้ทั้งหมด สมควรกำหนดให้เจ้าหนี้ได้มีส่วนในการลงมติยอมรับหรือไม่ยอมรับแผนการชำระหนี้ของลูกหนี้นั้นเพื่อให้เจ้าหนี้พิจารณาถึงรายได้ของลูกหนี้เป็นสำคัญ เมื่อเจ้าหนี้มีข้อคัดค้านหรือโต้แย้งขึ้นมาศาลต้องพิจารณาเหตุผลของเจ้าหนี้ด้วยและพิจารณาตามเงื่อนไขที่กำหนดในมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ ซึ่งในหลักกฎหมายฟื้นฟูกิจการได้กำหนดกระบวนการดังกล่าวไว้ในมาตรา 90/48 ถึง 90/54 ที่แสดงให้เห็นว่าแผนการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่ผู้ทำแผนเสนอต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้นเมื่อที่ประชุมเจ้าหนี้ลงมติยอมรับแผนการชำระหนี้แล้ว สำหรับการพิจารณาแผนการรับชำระหนี้ของลูกหนี้ในชั้นพิจารณาของศาลนั้น ตามมาตรา 90/56 ไม่ได้บัญญัติให้ศาลมีการแก้ไขแผนการชำระหนี้อีกเพียงแต่กำหนดให้ศาลต้องพิจารณาตามมาตรา 90/57 ที่ว่า “การพิจารณาแผน ให้ศาลพิจารณาคำชี้แจงของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และผู้ทำแผนรวมทั้งข้อคัดค้านของลูกหนี้ หรือเจ้าหนี้ผู้มีสิทธิออกเสียงตามมาตรา 90/30 ซึ่งไม่ได้ลงมติยอมรับแผน”

ประกอบกับมาตรา 90/58 ที่กำหนดว่า “ให้ศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยแผนเมื่อศาลพิจารณาได้ว่า (1) แผนมีรายการครบถ้วนตามมาตรา 90/42 ... (3) เมื่อการดำเนินการตามแผนสำเร็จจะทำให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ไม่น้อยกว่ากรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย... ถ้าศาลมีคำสั่งไม่เห็นชอบด้วยแผน ให้ศาลนัดพิจารณาว่าสมควรให้ลูกหนี้ล้มละลายหรือไม่ใน

กรณีเช่นนี้ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 90/48 วรรคสี่ มาใช้บังคับโดยอนุโลม” จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นว่ากฎหมายให้มีการแก้ไขแผนได้เฉพาะในชั้นการพิจารณาแผนของที่ประชุมเจ้าหน้าที่เท่านั้น โดยไม่เปิดโอกาสให้มีการแก้ไขในชั้นการพิจารณาแผนของศาลได้³⁰ ที่ผู้เขียนยกกระบวนการฟื้นฟูกิจการในประเด็นเพื่อมาเปรียบเทียบกับกำหนัดขั้นตอนการอนุมัติแผนการชำระหนี้ของศาลสำหรับลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่ประกอบกิจการที่ต้องอาศัยการพิจารณาแผนการชำระหนี้ของเจ้าหนี้เป็นหลักซึ่งพอจะเทียบเคียงได้เช่นกัน ดังนั้นสำหรับกระบวนการช่วยเหลือลูกหนี้ที่ประกอบกิจการเมื่อเจ้าหนี้มีมติยอมรับแผนการชำระหนี้ศาลเพียงแต่พิจารณาในหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ว่าลูกหนี้ได้ปฏิบัติเป็นการครบถ้วนแล้วหรือไม่ ถ้าครบถ้วนเรียบร้อยศาลต้องอนุมัติแผนการชำระหนี้ของ ลูกหนี้เท่านั้นแต่ถ้ามีการคัดค้านของเจ้าหนี้ในประเด็นเกี่ยวกับรายได้ของลูกหนี้ซึ่งเจ้าหนี้ต้องแสดงผลประกอบให้ชัดเจนพอให้ศาลพิจารณาได้ ซึ่งศาลมีอำนาจที่จะพิจารณาให้เกิดความเป็นธรรมทั้งลูกหนี้และเจ้าหนี้ร่วมกันโดยมีหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ว่ากรณี que ลูกหนี้ได้เสนอแผนการชำระหนี้ที่คาดหมายได้ว่าเมื่อการดำเนินการตามแผนเสร็จจะทำให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ไม่น้อยกว่ากรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้วศาลต้องอนุมัติแผนการชำระหนี้ของลูกหนี้ด้วยเช่นกันถือว่าไม่มีเหตุให้ศาลจะต้องมีคำสั่งไม่เห็นชอบกับแผนการชำระหนี้ของลูกหนี้ได้

4.4.2.6 การดำเนินการตามแผนการชำระหนี้

ลูกหนี้มีหน้าที่ชำระหนี้ตามแผนการชำระหนี้ โดยหลักการในต่างประเทศ กำหนดลูกหนี้ต้องดำเนินการภายใน 30 วันนับจากวันที่ศาลมีคำสั่งอนุมัติแผนการชำระหนี้เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการเริ่มต้นปฏิบัติตามแผนการชำระหนี้ เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่นและการชำระหนี้หนี้นั้นลูกหนี้ต้องชำระหนี้ให้แก่ผู้ดูแลแผนการชำระหนี้ในกรณีนี้อาจจะหมายถึงเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในส่วนของกระบวนการล้มละลาย ที่ผู้ดูแลแผนการชำระหนี้จะหลักเงินบางส่วนเป็นค่าจัดการในการดำเนินการตามกระบวนการช่วยเหลือลูกหนี้ และมีหน้าชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามแผนการชำระหนี้ที่ศาลอนุมัติไปแล้ว จนกว่าลูกหนี้จะดำเนินการชำระหนี้ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผนให้เป็นที่เรียบร้อย

³⁰ ไกรสร บารมีอวยชัย, “แผนฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ซึ่งที่ประชุมเจ้าหนี้มีมติยอมรับแล้ว จะมีการแก้ไขในชั้นการพิจารณาของศาลได้หรือไม่,” ใน รพี43 (กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, 2543), หน้า 14-15.

4.4.2.7 การแก้ไขแผนการชำระหนี้ภายหลังจากศาลอนุมัติแผนแล้ว

ในช่วงการดำเนินการชำระหนี้ตามแผนการชำระหนี้ที่ได้มีการอนุมัติแล้วนั้น ทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ยังสามารถแก้ไขแผนดังกล่าวได้ตลอดเวลา โดยแผนการชำระหนี้ที่จะขอแก้ไขจะถูกนำมาพิจารณาและได้ส่วนถึงความเหมาะสมถึงการเปลี่ยนแปลงจำนวนหนี้ที่ยังคงต้องผูกพันตามแผนการชำระหนี้ของลูกหนี้ที่เสนอเข้ามาด้วยเหตุของเหตุการณ์พิเศษที่ลูกหนี้ประสงค์จะขยายระยะเวลาชำระหนี้ รวมทั้งการเพิ่มหรือลดจำนวนเงินในการชำระหนี้ตามแผนเดิม ซึ่งการแก้ไขแผนนั้นต้องไม่เป็นการเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญที่กำหนดไว้เกี่ยวกับสิทธิของเจ้าหนี้ทั้งมีประกันและไม่มีประกันตามแผนการชำระหนี้เดิมอย่างเด็ดขาด แต่อย่างไรก็ตามการแก้ไขแผนถูกจำกัดห้ามไม่ให้แก้ไขแผนการชำระหนี้มีพันธะระยะเวลาดำเนินการตามแผนไปแล้ว 4 ปี โดยเหตุผลที่ว่าแผนการชำระหนี้ที่ใกล้ครบระยะเวลาดำเนินการที่กำหนดไว้แล้วไม่สมควรมีการแก้ไขแผนดังกล่าวได้เว้นแต่การแก้ไขจะทำให้การดำเนินการตามแผนการชำระหนี้เดิมสำเร็จลงได้เป็นการกำจัดสิทธิของทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ไม่ให้มีการแก้ไขแผนการชำระหนี้ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามแผนการชำระหนี้ที่ศาลอนุมัติแล้วอย่างเคร่งครัด เมื่อแผนการชำระหนี้ได้ดำเนินการจนใกล้จะสิ้นสุดแล้ว

4.4.2.8 การปลดปล่อยหนี้ของลูกหนี้

การปลดปล่อยจากหนี้ (Discharge of Debt) คือ การอนุญาตให้ลูกหนี้ปลดปล่อยจากบรรดาหนี้ทั้งหลายเมื่อผ่านกระบวนการตามกฎหมายล้มละลาย โดยหลักการนี้อาจพอเทียบเคียงได้กับการปลดลูกหนี้จากการล้มละลาย เรื่องนี้ถือเป็นเรื่องสำคัญที่สุดในแนวความคิดเรื่องการช่วยเหลือลูกหนี้ เพื่อเอื้ออำนวยลูกหนี้สามารถกลับไปดำเนินชีวิตใหม่ (Fresh start) และภายหลังจากที่ลูกหนี้ได้ดำเนินการทางกระบวนการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ต้องล้มละลายโดยไม่ต้องผูกพันชำระหนี้ที่เกิดขึ้นก่อนลูกหนี้หรือเจ้าหนี้จะยื่นขอใช้วิธีตามกฎหมายล้มละลายสำหรับมาตรการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ต้องล้มละลาย ลูกหนี้จะได้รับการปลดปล่อยจากบรรดาหนี้ๆ ที่เกิดขึ้นก่อนศาลเห็นชอบด้วยกับแผนชำระหนี้ของลูกหนี้ ซึ่งลูกหนี้จะได้รับการปลดปล่อยจากบรรดาหนี้ต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในแผน และหนี้ที่กฎหมายล้มละลายไม่อนุญาตให้รับชำระหนี้ได้เมื่อปฏิบัติตามแผนชำระหนี้ครบถ้วนแล้ว

สำหรับผลของการปลดปล่อยหนี้ นั้น เจ้าหนี้จะหมดสิทธิในการเรียกร้องให้ ลูกหนี้ชำระหนี้อีกต่อไป คงเหลือเพียงสิทธิที่จะเรียกร้องให้ชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ ตามแผนการชำระหนี้ที่ศาลเห็นชอบด้วยเท่านั้น อย่างไรก็ตามก็ยังมีหนี้บางประเภทที่กฎหมายซึ่งเป็น บทบัญญัติทั่วไปไม่อนุญาตให้ลูกหนี้ปลดปล่อยได้ เพื่อประโยชน์ทางสังคมและป้องกันลูกหนี้ ผู้ทุจริตไม่ให้ได้รับประโยชน์จากกฎหมายล้มละลาย เช่น ภาษีอากร หนี้ที่เกิดจากการทุจริตของ ลูกหนี้ หนี้ที่ลูกหนี้มิได้เปิดเผยหรือระบุไว้ในบัญชีหนี้สิน ค่าปรับ รวมทั้งค่าเสียหายอันเกิดจากการ ชำรุดขณะมีหนี้สินเป็นต้น รวมทั้งข้อกำหนดในการปลดปล่อยหนี้ตามมาตราการดังกล่าวนี้ที่ได้ กำหนดไว้แตกต่างจากกระบวนการล้มละลายเดิม ที่บังคับให้ทั้งลูกหนี้หรือเจ้าหนี้ไม่มีสิทธิได้เลือก ทรัพย์สินบางประการไว้ด้วยเช่นกัน และลูกหนี้ต้องไม่เคยได้รับการปลดปล่อยหนี้มาก่อนภายใน ระยะเวลา 6 ปี ก่อนยื่นคำร้องขอเข้าสู่มาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ หรือการชำระบัญชี เป็นต้น

กรณีภายหลังที่มีการร้องขอให้มีการจัดเตรียมแผนการชำระหนี้คืนตามแผนการ ชำระหนี้แล้วนั้นลูกหนี้จะได้รับสิทธิให้มีการปลดปล่อยหนี้จากหนี้เดิมตามที่กฎหมายไว้ในมาตราการ ดังกล่าว โดยการปลดปล่อยหนี้จะไม่รวมถึงทรัพย์สินที่ไม่ได้รับการยกเว้นให้มีการปลดปล่อยหนี้ที่ อยู่ภายใต้หลักกฎหมายล้มละลายที่บัญญัติขึ้นมาเป็นการเฉพาะในกรณีดังต่อไปนี้

- 1) เป็นสิทธิเรียกร้องที่เกิดจากภาระผูกพันในทางครอบครัวระหว่างสามีและ ภรรยา
- 2) ภาระผูกพันที่เกิดขึ้นในแผนการชำระหนี้
- 3) สิทธิเรียกร้องในค่าอุปการะเลี้ยงดู
- 4) เงินกู้เพื่อการศึกษา
- 5) ค่าเสียหายในทางแพ่งที่เกิดจากความรับผิดที่ทำให้บุคคลได้รับบาดเจ็บ หรือตายโดยละเมิด
- 6) ค่าเสียหายทางอาญา และและค่าชดใช้เพื่อการพักผ่อน

ศาลล้มละลายอาจยอมให้มีการปลดปล่อยหนี้เป็นอย่างอื่นได้อีกตามมาตราการ ช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้องล้มละลายกำหนดไว้ได้ โดยต้องเป็นพฤติการณ์ ที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ตามแผนการชำระหนี้ตามมาตราการช่วยเหลือลูกหนี้ได้สมบูรณ์ แต่มี เหตุไม่ให้อีกหนี้ต้องล้มละลายแล้วศาลล้มละลายสามารถที่จะพิจารณาให้เป็นกรณีๆ ไปตาม

พฤติกรรมพิเศษที่เกิดความลำบากของลูกหนี้ที่สมควรจะได้รับการปลดปล่อยได้ ซึ่งพิจารณาได้ในกรณีดังต่อไปนี้ คือ

1. ความล้มเหลวของการชำระหนี้ขึ้นตามแผนการชำระหนี้เกิดจาก "เหตุวิกฤตการณ์สำหรับลูกหนี้" และจะเป็นการไม่ยุติธรรมต่อความรับผิดชอบดังกล่าว และ
2. มูลค่าของการจ่ายเงินคืนตามแผนให้แก่เจ้าหนี้แต่ละคน มีจำนวนไม่น้อยกว่ากรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย และ
3. การแก้ไขเปลี่ยนแปลงของแผนการชำระหนี้ไม่สามารถปฏิบัติได้แล้ว

การที่ลูกหนี้จะได้รับสิทธิการปลดปล่อยหนี้ที่เกิดจากมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ดังกล่าวนี้ต้องพิจารณาว่าลูกหนี้ต้องใช้สิทธิโดยสุจริตเป็นหลัก พฤติการณ์ที่ลูกหนี้ฉ้อฉลหรือเจ้าหนี้รวมทั้งผู้มีส่วนได้เสียได้ทราบถึงการกระทำโดยไม่สุจริตของลูกหนี้สามารถที่จะร้องต่อศาลให้เพิกถอนการปล่อยหนี้ได้ แต่ต้องกระทำภายใน 1 ปีนับแต่ศาลพิจารณานุญาตให้มีการปลดปล่อยหนี้แก่ลูกหนี้ตามแผนการชำระหนี้แล้วเท่านั้น

4.4.2.9 การยกเลิกแผนการชำระหนี้

หลักการที่ศาลจะมีคำสั่งให้ยกเลิกแผนการชำระหนี้ก็เพื่อเป็นการลงโทษลูกหนี้ที่อาศัยมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวการเสนอแผนการชำระหนี้จนศาลได้อนุมัติแผนการชำระหนี้เรียบร้อยแล้ว ซึ่งถือได้ว่าเป็นการทำให้เจ้าหนี้เสียเปรียบได้ ศาลต้องมีการพิจารณาไต่สวนลูกหนี้โดยมีมูลเหตุมาจากการฉ้อฉลของลูกหนี้ดังกล่าวซึ่งเจ้าหนี้หรือผู้มีส่วนได้เสียสามารถยื่นคำร้องเข้ามาภายใน 180 วันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งอนุมัติแผนการชำระหนี้ หรือ นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งอนุมัติแผนที่ขอให้มีการแก้ไขในภายหลัง หรือ ศาลทราบจากการรายงานของผู้ดูแลแผนการชำระหนี้ภายหลัง และในกรณีที่ศาลมีคำสั่งยกเลิกแผนการชำระหนี้มีผลให้มาตรการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ต้องล้มละลายต้องสิ้นสุดลง แต่ลูกหนี้อาจใช้สิทธิขอเข้าสู่มาตรการดังกล่าวนี้ได้ต่อไปไม่เป็นการจำกัดสิทธิของลูกหนี้ถ้าแสดงให้เห็นว่าการเข้ามาใหม่นั้นกระทำโดยสุจริต หรือลูกหนี้อาจจะใช้สิทธิตามกฎหมายล้มละลายให้ศาลบังคับชำระหนี้ต่อไปในทันทีซึ่งศาลจะต้องมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดตามความสมัครใจของลูกหนี้ เป็นต้น

4.5 สรุปมาตรการในการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้องล้มละลาย

แนวคิดของกฎหมายล้มละลายสำหรับบุคคลธรรมดามีความแตกต่างกับนิติบุคคลในประเด็นที่นิติบุคคลย่อมมีการแข่งขันทางธุรกิจในรอบของกฎหมายที่กำหนดเอาไว้เฉพาะ เช่น กฎหมายหุ้นส่วนและบริษัทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติบริษัทมหาชน ที่มีการกำหนดให้รัฐสามารถตรวจสอบฐานะทางการเงินที่นิติบุคคลมีหน้าที่ในการแจ้งบัญชีทรัพย์สิน หนี้สิน อันเป็นทุนของนิติบุคคลที่จดทะเบียนไว้กับองค์กรของรัฐ ประชาชนทุกคนมีสิทธิอันชอบธรรมที่จะเข้าไปตรวจสอบและถือเป็นเอกสารมหาชนที่ต้องแสดงข้อเท็จจริงให้ครบถ้วนและถูกต้องไม่เช่นนั้นจะเป็นการกระทำผิดกฎหมาย อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงการตรวจสอบจากองค์กรของรัฐมาแล้วและเป็นข้อเท็จจริงที่ต้องใช้ในการดำเนินการทางธุรกิจของนิติบุคคลมากกว่าการอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่ตกเป็นบุคคลล้มละลายย่อมส่งผลกระทบต่อการกลับเข้าสู่สังคมเพราะการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพเป็นการดำเนินการเพื่อดำรงชีวิตอยู่ในสังคมมากกว่าการแข่งขันทางธุรกิจ การก่อกำเนิดจำเป็นต้องอาศัยความไว้วางใจที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมากกว่าการแสดงผลฐานทางการเงินที่ไม่มีการรับรองหรือตรวจสอบจากองค์กรของรัฐอย่างเคร่งครัดเท่ากับนิติบุคคล การสร้างมาตรการในการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้องล้มละลายแม้จะมีการนำแนวคิดของกระบวนการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคลมาปรับใช้ก็ก็ตามแต่กระบวนการเฉพาะที่สร้างขึ้นมีวัตถุประสงค์ให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้องแสดงความสามารถและความตั้งใจในการชำระหนี้คืนให้แก่เจ้าหนี้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้อย่างแท้จริงเพื่อให้เจ้าหนี้อยอมรับที่จะให้การสนับสนุนและช่วยเหลืออย่างเต็มใจและทำการปลดหนี้ให้ลูกหนี้โดยสมัครใจมากกว่าการบังคับให้เจ้าหนี้ต้องปฏิบัติตามแต่เพียงอย่างเดียวอันจะทำให้ลูกหนี้อาศัยประโยชน์ของมาตรการดังกล่าวนี้มาปลดเปลื้องหนี้แต่เพียงอย่างเดียวซึ่งไม่เป็นธรรมกับเจ้าหนี้

ส่วนมาตรการทางกฎหมายที่กำหนดขึ้นเพียงต้องการให้ผลการประนีประนอมหนี้ระหว่างลูกหนี้และเจ้าหนี้ดำเนินการไปอย่างเป็นธรรมทั้งสองฝ่ายไม่ให้เอาเปรียบซึ่งกันและกันมากเกินไปจนสมควรและเป็นแนวทางที่จะประสานผลประโยชน์ให้ทั้งสองฝ่ายโดยผ่านความเห็นชอบของศาลเป็นหลัก เว้นแต่กรณีของลูกหนี้ที่ประกอบกิจการต้องมีการกำหนดให้เจ้าหนี้เข้ามามีส่วนพิจารณาแผนการชำระหนี้ของลูกหนี้ดังกล่าวมากกว่าลูกหนี้ที่ประกอบอาชีพอันมารายได้เป็นประจำที่แน่นอนที่มีแหล่งรายได้ที่ชัดเจนอยู่แล้วซึ่งศาลสามารถพิจารณาได้โดยลำพัง ซึ่งมาตรการ

ทางกฎหมายดังกล่าวนี้กำหนดมาเพื่อให้โอกาสลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่มีความต้องการจะรักษาทรัพย์สินของตนเองไว้และพร้อมจะชำระหนี้คืนให้แก่เจ้าหนี้โดยการเสนอแผนการชำระหนี้ที่จะทำให้ได้รับการปลดปล่อยที่มาจากกรณียินยอมของเจ้าหนี้ส่วนหนึ่งกับมาตรการทางกฎหมายอีกส่วนหนึ่งจนทำให้ลูกหนี้มีโอกาสชำระหนี้คืนเจ้าหนี้ได้เต็มตามจำนวนหนี้ที่กำหนดไว้ในแผนการชำระหนี้ได้จนสามารถกลับเข้าสู่สังคมดั้งเดิมพร้อมกับความสัมพันธ์ระหว่างกับเจ้าหนี้และบุคคลที่เกี่ยวข้องของการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพยังคงอยู่ไม่สูญสิ้นไปเนื่องจากการตกเป็นบุคคลล้มละลายและการไม่ชำระหนี้คืนเต็มตามจำนวนที่มาจากผลของการตกเป็นบุคคลล้มละลายด้วย

สำหรับข้อดีของมาตรการในการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้องล้มละลายเป็นการให้โอกาสลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวตั้งแต่ 1 ล้านบาทขึ้นไปให้มีช่องทางในการประนอมหนี้กับเจ้าหนี้โดยใช้มาตรการบังคับทางกฎหมายให้เจ้าหนี้เข้ามาสู่กระบวนการจัดการหนี้ ซึ่งเป็นการกำหนดกระบวนการที่เกิดประโยชน์ต่อทั้งลูกหนี้และเจ้าหนี้ โดยมีศาลเป็นผู้พิจารณาถึงความเหมาะสมของความเป็นไปได้ที่ลูกหนี้จะสามารถชำระหนี้คืนเจ้าหนี้ตามแผนการชำระหนี้และไม่เอาเปรียบเจ้าหนี้จนเกินไป โดยการกำหนดเป็นมาตรการบังคับทางกฎหมายที่ให้เจ้าหนี้อยอมเข้ามาจัดการหนี้กับลูกหนี้มากกว่ากระบวนการประนีประนอมก่อนล้มละลาย เพื่อให้ลูกหนี้ที่ยังมีรายได้ที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพหรือกิจการในอนาคตสามารถเสนอแผนการชำระหนี้คืนแก่เจ้าหนี้ตามความเหมาะสมมากกว่าการตกเป็นบุคคลล้มละลายในกรณีที่มีการก่อหนี้มาจากความสุจริตของลูกหนี้

ส่วนในข้อเสียที่เกิดขึ้นตามมาตราการดังกล่าวนี้จะเป็นกรณีที่มีการกำหนดกรอบการเข้าสู่กระบวนการช่วยเหลือหรือการจัดการหนี้ของลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาไม่สามารถใช้กับลูกหนี้ซึ่งมีหนี้น้อยกว่าที่กฎหมายล้มละลายกำหนดไว้ได้เพราะการที่ลูกหนี้ที่มีหนี้น้อยกว่า 1 ล้านบาท ย่อมไม่ได้รับโอกาสให้มีการเสนอแผนการชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ได้เนื่องจากยังไม่ได้ตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว การก่อหนี้ของบุคคลที่ไม่เข้าหลักเกณฑ์ของกฎหมายล้มละลายจึงต้องเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมายแพ่งทั่วไปเท่านั้น ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่ากระบวนการทางกฎหมายแพ่งสามัญสามารถบังคับเอากับทรัพย์สินของลูกหนี้ได้และลูกหนี้มีเพียงการประนีประนอมยอมความกับเจ้าหนี้โดยอาศัยความสมัครใจเท่านั้น และการบังคับคดีทางแพ่งกับลูกหนี้ดังกล่าวนี้ ลูกหนี้อาจไม่สามารถชำระหนี้ได้เช่นเดียวกันกับหลักกฎหมายล้มละลายที่เกิดขึ้นมาจากสภาวะที่ลูกหนี้เกิดปัญหาทางการเงินเพียงแต่ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวเกิน 1 ล้าน

บาทเท่านั้นที่จะได้รับโอกาสให้จัดการหนี้ได้โดยไม่ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลายได้ แท้จริงแล้วลูกหนี้ที่มีหนี้ไม่เกิน 1 ล้านบาท ก็ตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวได้เช่นเดียวกัน

ในประเด็นดังกล่าวนี้สมควรที่ต้องมาพิจารณามาตรการทางกฎหมายในส่วนของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่กำหนดหลักเกณฑ์ให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่มีหนี้ไม่เกิน 1 ล้านบาท สามารถเสนอแผนการชำระหนี้คืนให้แก่เจ้าหนี้โดยอาศัยหลักการเดียวกับมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาตามกฎหมายล้มละลายได้ด้วย โดยการกำหนดวิธีการให้ลูกหนี้ยื่นคำร้องขอต่อศาลถ้าลูกหนี้แสดงให้เห็นได้ว่าตนเองตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว คือมีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สิน และมีความประสงค์จะชำระหนี้คืนให้แก่เจ้าหนี้โดยยังคงมีความต้องการจะรักษาทรัพย์สินของตนอยู่ต่อไป ซึ่งเป็นการเสนอให้ศาลนำมาตราการในการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ต้องล้มละลายมาใช้กับลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลล้มละลายในทางแพ่งทั่วไปได้ อันจะทำให้เจ้าหนี้ยังคงได้รับผลประโยชน์ในการได้รับชำระหนี้เพิ่มมากขึ้นด้วย

ดังนั้นเหตุผลที่ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่มีหนี้ไม่เกิน 1 ล้านบาท แต่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวนั้น การถูกเจ้าหนี้ฟ้องบังคับชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งพร้อมกับการถูกบังคับคดีทางแพ่งแม้จะรุนแรงไม่เท่ากับการตกเป็นบุคคลล้มละลายแต่ผลของการบังคับคดีทางแพ่งสำหรับบุคคลที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวก็เสมือนเป็นการถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเช่นกันและมีผลผูกพันลูกหนี้ต่อไปเป็นระยะเวลาจนถึง 10 ปี นับแต่มีคำพิพากษาตามมาตรา 271 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่ผลของคำพิพากษาดังกล่าวทำให้เจ้าหนี้บังคับเอากับทรัพย์สินของลูกหนี้ได้อยู่ตลอดเวลาเวลาของระยะเวลาการบังคับคดีจนลูกหนี้ไม่สามารถมีอิสรภาพทางการเงินจนไม่มีโอกาสเข้ามาในสังคมได้และสูญสิ้นในความสัมพันธ์ฐานทางการเงินระหว่างบุคคลซึ่งจากเหตุผลดังกล่าวถือเป็นแนวคิดของมาตรการในการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลต้องล้มละลายด้วยที่ไม่ต้องการให้ลูกหนี้ต้องถูกขับออกจากสังคมและรักษาความสัมพันธ์ทางการเงินระหว่างบุคคลมากขึ้นเมื่อลูกหนี้ดังกล่าวได้กลับสู่สังคมอีกครั้ง ผู้เขียนมีความเห็นที่จะให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาทุกคนเมื่อตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวแล้วไม่ว่าจะมีหนี้ตามกฎหมายล้มละลายกำหนดหรือไม่สมควรจะได้รับการช่วยเหลือตามมาตรการนี้โดยเท่าเทียมกัน